Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувла 1923 шера денз ● ШИНАРА, 5 ФЕВРАЛЬ, 1980 ШУ. ● № 16 (6146). ● Мах 2 кепиг.

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 110 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

19 АПРЕЛЕ— КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИК

МАССАНЕ А ДАКЪА ЛОАЦАРГДА

Хургдолча Коммунистически субботники хьалхе а кийчо яра уйла еш хиний Старогрозненски буруэ тохара балхий управлене коллектив.

19 апреле ца чакхдаккхара москвичаша дась кхайкарал кепайоалон тIа IотIадоаллаше а управлене партийни, профсоюзни, комсомольски организацей хьалхлецца митинг чакхъяьккхар коллективе. Цига къамельлаш дасчар тийхна предложенеш ларде а лаьца барт бир цу дийнахьа 3 эзар сома маьха гIишлон - монтажни балхаш де; 360 сом пятилетка фонде дIадахьийта; производства технологи эргаллыкха товарах, энергех кхом беш пайда эцарах 500 киловатт-сахьат электрически энерги, пхи тонн утяжелители химически реагенташ кхое.

«Цlеча шоаттдийнахьа» шерра балхаш дергда ков - кирташ гонахьеннаш дIенъеши тоеши хозъяра.

С. ШАБИЕВ.

ТIЕХДИКА КЪАХЬЕГА ЛАЬРХIАД

В. И. Ленин вань 110 шу дизара сийна 19 апреле хургдола субботник чакхдаккхара москвичаша дIадоладань дика гIулакх дег тIара хьоабалдеш хьал а лаьца, тIатеIIа кийчо еш ба Надтеречни района «Надтеречный» совхоза къахьегамхой.

Цу дийнахьа ерригача производственни участкашка дергдолча балхашта планаш уттаеш, субботнике къахьегача хьна энергбола гIирс, гаьнаш, кхыдар Iалашдеш ба уж хIана.

Масала, шурий фермa хьайбаш леладераша лаьрхIад субботник хургдолча дийнахьа ферма ков цIен а деш керда гаьнаш дIайогIа, контора хьалхашка эзаш дIаде, чура а арахьара а цIен а еш помещенешта керда кIир тоха. Уж балхаш деш хиланза варглоацар: белаш, йолхьингаш, ведараш, кIир, кхы мел эшаргдар долаш да ферме. Цул совгIа, хьайбаш леладераша дош дешад цу дийнахьа йохаргйола ерригa шура хьоанала, цIена хиларга диллача цхьоалагIча сортах хилийта.

Механизатораша лаьтта кIалхара комсий кIотаргаш хьамукъайоахаш, бIаьсти юв культураш дIаюш, дIайийзарашта цу хана де деза Iунал деш къахьегаш хургба.

Субботнике даньа лоацаш хургва юкъера лаьрхIача 430 саг. Балхаш де лерхI эзар сома маьха. Из дерригa ахча пятилетка фонде дIачудала соцам баьб совхоза къахьегамхоша.

19 апреле хургдола субботник тIаккхачалехьа, кхы а кхо субботник чакхдаккха лаьрхIад цу боахаме.

Х. МАГОМЕТОВ.

Техника тоаяра—дукхагIа терко

Урус-Мартановски районе дукха ба диъ шера пятилетка план йиза кхоачашъяь юрта боахама болхлой. Цар де а доагIаш сий ду. Царгара масал эц, царца Iомалу. Масала, «Гойтинский» совхозе шерра йовзаш я шенара свеклаш лелаю Магомадова Седа.

Магомадова Седай болх эе а эяйна совхоза кулгалхоша

ПЯТИЛЕТКА КХОАЧАШЪЯЬЙ

лаьрхIар на керте а оттаяь мераз оьлаш леладу звено вIашагIтоха. Цу гIулакха вIалла гIалат баьнабац уж: хIира шера вакимдуйлар цо кулгалдеча коллектива толамаш, дукхагIа дохнар начтахьалкхенга мерза овлаш. ИттлагIча пятилетка план диъ шера кхоачашъе соцам бир коллективо.

Звенос даька толамаш нах цецбоахаш дохкхий дар. Диъ шера уж планегIа 8 эзар тонна шекара свеклаш пачхьалкхента йохка еаш бар, хIаьта ехнараш 15 эзар тонна яр. Из ши план гаргга я.

Дакъа дохкхий толамаш белгалдоахаш Седана «ИттлагIча пятилетка ударник» яха значок елар. ХIана Магомадова Седа ший йоккха опыт, лаьттанцара безам кагирхошта дIалуш я.

С. МАДАГОВ.

БIАЬСТЕННА КИЙЧЛУШ БА

Уих деношка тхо хилар Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза мастерске. БIаьстен балхашта кийчо еш ба нах. Царна юкъера хьавалац мастерске заведующи Гадиев Закре. Пхьешаш хьал а хьанхе гIоновкъостал деш хул, къахьета а хьоабараштa.

— Дерригa шоай хьакъал оарцагIдаьнкха къахьегачарех ва тха массанена а вешаш, массене а сий деш нохкъаьна болхло Кодзоев Сосе Жамалда, — яхаш ва вийца вала магац заведующеца.

Цудухьа кхычарел дукхагIа теркам тIабахийтар оаха Жамалдий болха. Ва а ва из тешаме, хьадер цIена, лостам болаш деш. Цу йоккхача мастерске цхьа моттиг яц дIаоттаваьчча цо болх хьабергбоацаш, массехк тайпара кулг-говзал я цун, ца ховчоа сиха духтIавала техническе сакхетам а ба. Цо хьабеш бола шиъ керттера болх а ба укказа эттора чоалханегIа долча балхех — тракторий доагора аппаратураш тоаеш ва Жамалда. Цар болх борга хьежжа мара дIалелац тракторaш, уж дика тоаярги хьежжа мара кхоаде йиш яц доагор а. ХIаьта Жамалдий балхи оасарле-м ювца езаш а яц. Сиевна балха кораш мел дика кхоачашъю хьагойтача хьожхамий. Улгаига тIа цун тайпан цIера уллув цахаддаш 140—150 процент латташ хуа.

20 феврале ихашка гIоретйола еррига техника кийчъяь яккха лаьина дош дешад мехмастерске къахьегамхоша. ХIаьта из кхоачашаара шоай ниэ кхоачир а ду. Масала, ерригa тоае езача 45 тракторах 34 тоа а яь аральнний мастерскера. Цу гIулакха ший новкъостий санна чIоагIо роьза ва Жамалда а. Цун а кIезига къахьегам бац цу коталон юкъе.

ВIалла ца хиннача тайпара творчески къахьегам эш хIана мастерске болх бечаргара. ЦIена оатхалаш тоьаш. Уж яцар ьынна гIулакх юкъагIдитта йиш мичай. Цох дика кхеташ болчоа тара ба укказара механизатораш. Шерра пайда иц укказа тиишеннача дукхача оатхалех. Тоа а еш дIауэттаю тракторий тIехьашчара сошош, сцеплене муфтай дискаш, цар валаш, кхыяраш.

Из берригa болх укказа токара Юсупов Iадрахьмана кулгех чакхбова. Укказарча шин станоках цаI пайдана йоацаш еха латташе а дика кхоачашбу цо тиишенна оатхалаш меттаоттаара болх.

— Эша шлифовальни станок а йоацаш пкъарчоа фу дерга ца хоаш, хьайзадар тхо, — йоах заведующе. — ТIаккха сатийна, сабаре волча Iадрахьмана дог айдир тха. ДIавеннача цо цхьан бе боллал мара боаца цхьа мотторгаш а леха электрически херха тара а йолаш цхьа приспособлени йир иттех килограмм хилла мара доза а доацаш, хьаькха дIа-хьа яхьа а йиш йолаш.

— Укказа байтаргба аз еа латтача станоко бу болх, — яхаш хьалктувсар Iадрахьмана из човлхане йоаца приспособлени. Тхо тешацар. Баьхда, шин шлифовальни станока тIа из дIа а оттаяь пунца тоа а яь цо хьакхолаль оатхал кхаьнехчача тийшар тхо, — аьлар Закре.

Хана хьалха дIадоладала мегаш да укх шера кхаппарa балхат. Баьхда, ТIой-Юртара механизатораш кийча боацача-м йоатIаргаьяц из бIаьсти миччa хана йоагIе а.

М. КАРАЕВ.

СУРТАШ ТIА: 1. «40 лет Октября» яхача совхоза механизатораш хьожаш ба Юсупов Iадрахьмана (аьттехьара шоллагIа вар) оатхалашта шлифовка яра яьта приспособленега. 2. Цу совхоза дикагIвола слесарь Ж. Кодзоев.

Автора сурташ.

ЗАДАНЕЛ ТIЕХ

ДIадахача шера даьха къахьегама толамаш лаьгI ца долийташ къахьегаш ба В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цIейа сийна къахьегама вахте этта бола Карабулакски химически реагентий завода болхлой. 30 январа валовн продукци арахецарен товарни продукци маьхала яккхарен бетта план 101,2 процент кхоачашъярах рапорт делар цар. Цу денга кхачалехьа бетта ялана совгIа цар арахийцар 4 эзар сома маьхa тайп - тайпара продукци, заданел совгIа маьхала яьккхар 7 эзар сом мах бола товарни продукци.

Социалистически ялхье хьалха латт укказа Тишков Александр Иванович керте латтача технологически цеха коллективи Толкогубов Петр Александровича кулгалдеча химически реагенташ кийчъеча участка болхлойи.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Советий мехка гIолла

● ФРУНЗЕ. Киргизе йоккхагIъярех хьайбаш леладу комплекс хьалхьь яьнна Панфиловски района «Чалдовар» яхача совхозе. Сбалансированни доакъарца хьайбаш дизза Iалашдар бахьан долаш торо хургья хIара Iаттагаре шера йоаккха шура 3500 килограммага кхоачае. ИттлагIча пятилетке республике дIадоладаьд шура яккхар промышленни наькъ тIа доаккхилга. Йиззача мощностех болх бе йолаеннай механизированни хьайбаш леладу комплексаш Аламединиски районерча Ленина цIерагIча, Московски районерча «Россия» яхача, Ленинпольски районерча «Красная заря» яхача колхозашка. Отрасле индустриализаци яр бахьан долаш вIаштIехьдаьннад пхе шера продукци йоаккхилга ткъо процент кхоачашде.

● ЕЛГАВА. Клубенькоя бактери оалаш йола керда препарат хьаьй Латвийски юртбоахама академе Iилмахоша. Цхьан гектара тIа яхача цхьа грамм хиллал йолча микроорганизмаша дикa дукхагIа хулийт бьоцовгIаех йоалла белок, цкъан ахазен лаккбу люцерна хьуякъам. Нитрагин аьнна цIи тилла йола из препарат промышленни арахеца йолаьй Ливански биохимически заводе. ХьатIайоагIача бIаьсти люцерна дIаювш мел долча республика боахамашка кхоачаргья препарат. ДикагIа бьоцовгIай овланга микроорганизмаш дIаккхачийтара новкъостал деш йола оптимальни агротехника а кийчъяьй академе.

● ОДЕССА. «Кислородмаш» яхача Iилмапроизводственни объединене хьаьй конструкци аягача йолча азотно - кислородни установкай хьалхара карт. ДIитIаьхьежача царел вIалла бе-башха яц уж машинаш, бакъда, царех хIараяр 150 килограмм аягагIа я. Цшта кходаьча Iаьржачен бос болчен металлах объединене коллектива лаьрхIад укх шера хIара ялхлагIа йола установка арахеца.

● ДУШАНБЕ. Ленина цIерагIча таджикски колхоза музей экспозице керда колхозаш хьалъяра ветеран волча Социалистически Къахьегама Турлала Туйчиев Танба хетаяь стенд оттаяь. ТхьоалагIча шерашкарча комсомоле волча по Таджикистане эгара хьалха вIашагIъеллай лаьтта цхьана леладара йола товарищество. Коммунистах Туйчиевх хиннав Гиссарски атагIа эгара хьалха вIашагIъеллача, цу хана деррига хих Iобадеца моташ хаина 50 гектар мара лаьтта доацаш хиннача колхоза эгара хьалхара председатель. ХIана боахаме 2500 гектар дIоахален пхорагIен хиш дехка сангараш яьха. Оахаш дола лаьтта. Колхоз ерригача республике а дика йовзаш я дукха боамби хьувяь беш хиларца, дукха сомий бешамаш хьайбай Iулашн долаш хиларца.

● ЖИТОМИР. Балхара нах дIабувлилга дIаданкхара, пятилетка деккхараш кхоачашде коллектив оарцагIъяккхара «Стройматериалы» яхача Житомирски завода новкъостал даьд депутатски группо. Специалисташца цхьана цо кийчъяьй предприяте болхлой къахьегама, быта, салаIара хьалаш тоадара йола комплексни план, хIаьта из кхоачашъяра ше тIахьожам а лоаттабу. Масала, йизза реконструкци яьй керттерча цехашта, кийча изделеш тIайоттари халача процессашта механизаци яьй, эргаьха кийчъяьй болх беш йола моттигаш.

● КАУНАС. Тайп-тайпара бесаш дола капронови кIадаш хьадеш царна басараш де эшац. Цу тайпара торо хьахилийтай цу гIулакха шо санна кхы йоаца способ кийчъяьча Каунасски политехнически институте. Эшаш бола бос лу тавшта капронови массах дIадеттача кIувнаша. Из керда метод шерра производствана юкъейоалаьй Литверча текстильни предприятешка. Цо торо хулийт кIадашта басараш дарга дIадодар кхоаза кIезиге.

● МИНСК. Улица тIара таташ новкъа дац кердача дукха квартираш йолча цIагIа бахача наха. Цу гIулакха тешаме новкъостал ду «Ажиграт» яхача изолиционни плиташа. Уж арахеца йолаьй «Минстройматериалы» яхача объединене. Укказа иштта арахеца йолае лерхI кхыйола звукоизолирующи материалаш а. Уж дIаэхийта йиш хургья маха чуIеча цIеноштa меттел заводской цехаш, административни общественни зданеш хьалъеча а.

● НОВГОРОД. Пятилетка йолаелча денз шоаза дукхагIа фуаши дулхк дикиха йолаяьяй «Гвардеец» яха птицефабрика. Диъ шерa укказа хьалъяьй шиъ птичник, цаI йовбашкий поточни лини, эргаьха тоаьяй кьаьна птичникаш. Шу чакхдалалехьа Новгородски областе шоаза тIаккхетийта лаьрхIад бахача наха лоаттаду дулхи фуаши.

24 ФЕВРАЛЕ— СОВЕТАШКА ХОРЖАМАШ

ЙОХАРГIЙОАЦАЧА БЛОКА КАНДИДАТАШ

Хоржамашта хьалха республике дIахо а еш йолча собранешка харжархой вIашагIбетталу НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттабаьча кандидаташца, лоархIамегIара проблемаш юви, хьалхьо харжарашта наказаш тел.

Республика Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваьча кандидатаца облсовпрофа председателаца Олег Семенович Беляевца вIашагIкхетар духьа Артема цIерагIча клубе гулбелар № 50 йолча Ильичевски хоржамий округа харжархой. Гулбеннарашта О. С. Беляева биографи йийцар «Трансмаш» завода керттерча инженера С. А. Зайлова, кандидата доверенни волчо. ВIашагIкхийттача метте иштта къамельлаш дир завода завкома председателa В. М. Сибикина, «Грозтрубопроводстрой» треста дешара пункта мастера В. В. Зацепина, цу треста керттерча бухгалтера Л. Г. Соловьевас, кхычар. Кандидата наказаш делар.

Торжественно чакхдаьлар № 106 йолча Ахриевски хоржамий округа харжархой кандидатаца «Электроинструмент» яхача Назрановски завода лекальщикаца Котиев Махьмад Ахьмадаца вIашагIкхетар. Хьалхалаттача болхлочун къахьегама толамех дийцар завода токара Т. Халгуева, кандидата доверенни волчо. Цул тIехьагIа къамельлаш дир № 1 йолча Назрановски юкъерча школа хьехархочо Р. А. Дидиговас, трикотажни фабрика контролера В. И. Ельковас, № 4 йолча юкъерча школа директора П. М. Шадыжева, кхычар. Харжархоша кандидата наказ делар завода шоллагIа корпус сихагIа хьалъяра гIо де.

№ 98 йолча Пседахски хоржамий округа харжархоша вIашагIкхета ненавар НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттаваь цар кандидат КПСС обкома организационно-партийни балха отдела заведующа Петр Георгиевич Кащеев. Кандидата доверенни волча «Малгобекский» комсий совхоза бригадира О. У. Гардалуева дийцар П. Г. Кащеева вахара наькъахи къахьегама гIулакхехи. харжархой тIахьийхар хоржамаш хулача дийнахьа коммунистийн парте боацарийк йохаргIйоацача блока кандидаташта тIехьа кхаж тассара.

БурокIалхарча юкъерча школе № 107 йолча Барсукински округа харжархой вIашагIкхийтар шоай кандидатаца Назрановски трикотажни фабрика швеяца-мотористкаца Камурзоева Ювшаза Фатимаца. Кандидата дикача гIулакхех дийцар вIашагIкхийттача метте школа хьехархочо З. А. Дотмурзиева, цун доверенни волчо. Цул тIехьагIа къамельлаш дир трикотажни фабрика инженера О. Г. Евтушенкос, Долакха-Юртарча юкъерча школа директора И. А. Эльмурзиева, кхычар.

Н. К. Крупске цIерагIча машинаькъахой культура Дворецe шоай кандидатаца Грозный станце локомотивни депо машинистаца Констан-тин Павлович Чернобаевца вIашагIкхийтар № 34 йолча Войковски хоржамий округа харжархой. Балха тIарча шоай новкъоста вахарахи къахьегама толамехи дийцар собране машиниста Ю. С. Потаповеи машиниста-инструктора П. К. Думчиковеи, кандидата доверенни барошa. Цунна наказаш делар: машинаькъахой бераштa комбинат хьалъеча новкъостал де, депона автобус IалашъечагIо де.

Старопромысловски района КIИМ-клубе харжархоша вIашагIкхийтар Старогрозненски УБР начальник Юрий Александрович Лутовинов. Цунна регистраци яьй НГIАССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта № 53 йолча Кировски хоржамий округе.

Эгара хьалха къамельл дир цу УБР бурувдеттачо А. В. Корестелева, кандидата доверенни волчо. Кулгалхочун биографи дийцар цо, гулбеннараш тIаьхьийхар 24 феврале халкъа вникалашти тIехьа массане а цхьатарра кхаж тассара.

Эгара тIехьагIа къамельл даьча Ю. А. Лутовинова дег тIара баркал аьлар шийх тешам боларах.

Гудермесски района Суворов-Юртарча культура ЦIагIа № 92 йолча Суворов-Юртовски округера харжархой вIашагIкхийтар шоай кандидатаца — «Новогрозненский» совхоза болхлочун ца Куняева Тамара Джунаидовнаца. Хьалха латтача къахьегамхочун сийлахьча гIулакхех дийцар кандидата доверенни болча совхоза керттерча ветеринарни лоро З. Эскархановеи совхоза ВЛКСМ комитета секретара А. Насухановеи. Цул тIехьагIа къамельлаш дир Суворов-Юрта юкъхьанцарча школа директора А. Илесова, совхоза шоллагIча отделене комсаш леларий бригадира Б. Насуханова, кхычар. Кандидата наказаш делар юрта культура ЦIа хьалдета новкъостал де, керда яьхача артезиански гIувнашкара доагIача молача хиша юрта баха нах Iалашбара оарцагIъяла.

№ 22 йолча Верхоянски округа харжархой гулбенна е г. Грозперча № 58 йолча юкъерча школе уж вIашагIкхийтар радиотехнически завода болхлочуца Валентина Александровна Григорьеваца. Балха тIарча новкъоста къахьегама гIулакхех дийцар вIашагIкхийттача метте завода технолога А. А. Тайгарова, кандидата доверенни волчо. Цигтача къамельлаш дир № 31 йолча юкъерча школа хьехархочо Т. П. Семенихинас, № 7 йолча треста МУС прораба Т. А. Махмудова, кхычар. Цар кандидатагара дийхар Черноречье поселка школашта профцентр хьача гIо дар.

Цо къамельл деш В. А. Григорьевас дег тIара баркал аьлар харжархошта. Цо дош делар царна шийх чIоагIа бенна тешам боа ца бар духьа шо шиъ ниэ кхоберга хиларах.

Хоржамашта хьалхара харжархой собрани хилар Шалински района Октябрьское яхача юрта. № 166 йолча Октябрьски округе гIолла НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла дIаязваьв Шалински райбольница керттера лор Заур Сайдиевич Муслуев. Цун коллего, лоро З. З. Касиевас, кандидата доверенни волчо, йийцар З. С. Муслуева биографи. Цунах дукха Iимерла дешаш аьлар иштта вIашагIкхийттача къамельлаш дахьа Октябрьски юкъерча школа хьехархочо Н. И. Демеева, совхоза керттерча экономиста А. Вязиева, кхычар. Цар кандидатагара дийхар Октябрьское яхача юрта банни берий бешин хьалъеча водопровод тоеча новкъостал дар.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

Селхан г. Грозне ворхIалагIа хорчача НГIАССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча Центральни хоржамий комиссе аргIакара заседани хилар. Заседане балха кулгалдеш вар цу комиссе председатель М. А. Мамаев.

Цига дийцар массехк дош. Нохч - ГIалгIай АССР депутаталла харжа оттабаьча кандидаташта (ерригa а 175 саг) хоржамех долча Законо белгалъяьча ханеи хила магаттIарея регистраци яь илларх хоам бир НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Н. Я. Привенье.

Кепайоазоно дIабовийтар регистраци яь бола депутаталла кандидаташ. Массанахьа яхар самна харжархой хьалхара списокаш оттаяь яьнай, 3 феврале царга хьажа йиш йолаш хиннаб харжархой. Юкхьанцарча даниеcх республике кхаж тасса дIаязваьа 621801 харжархо, 9322 духхьашха из бокъо кхаьча а волаш. Царна лаьрхIа кIаиз бюллетенаш кийчде болабеннаб.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча хоржамий участкашка цаш долчох дийцар республика районашка цу гIулакха миштa кийчо ю хьожаш хиннача Центральни хоржамий комиссе членаша О. С. Беляева, А. П. Шабашова, Е. Ф. Свищевас, Ю. Я. Зиборова, кхычар.

Харжархой спискашка юха а хьажанза, кхыйола кийчо чакхъяккханза яргIйоацилга хьадийхар Центральни хоржамий комиссе участкови хоржамий комиссешкара.

Политически къахьегамен хьинар чIоегIа айденача хьалашка республике депутаталла харжа оттабаьча кандидаташца харжархой вIашагIкхетараш чакхдувлилга белгалдаьккхар заседане.

Цига иштта дийцар къахьстахьстача министерстваша, ведомстваша хоржамашта кийчо яра баьча балхах лаьца дош. Хоржамий участкаш телефонни бувзамца Iалашъярах дийцар бувзама производственно - техническп управлене начальника А. З. Хаита, баха нах товараца, кхачан продукташа Iалашбарах торговле министра Ф. В. Мирчевеи, респотребсоюза председателa заместителa Л. М. Исраиловеи, хоржамаш деча хана наха юкъе бу культурно - сервалон болх боаржабарах культура министра Р. А. Сайханова, нах бахача моттигашка лоаттаду гIулакхаш тоадарах жилищно - коммунальни боахама министра А. К. Зязина, нах транспортаца дIа-юха кхувлилга дикагIа вIаштIехьдаккхарах Нохч - ГIалгIай транспортни управлене начальника Е. А. Надирова.

Заседане балха юкъе даькъа лоацаш хилар КПСС обкома организационно - партийни балха отдела заведующа П. Г. Кащеев.

ХІАМАН КХОМ БАРА ТІЕХЬА

Г1. Ахриева цІерагІча тха «Электроинструмент» яхача заводо хІара деннех бийсинеш арахец элетробурув хьувзаду 1700 машина, 100 гІишлой-отделочни машина. Из продукци дукха 33 мехка йода. хІаьта цунах гу коллектива хьалхашка латтар мел боккха бехктохкам ба. Цудухьа даим лех производства эффективность лакхъерг-йола кхоачамаш.

Пятилетка шерашка 36,2 процент лакхъеннай къахьегама овсарле. итташ тоннаш Іаьржа прокат. бІаьш эзараш киловатт - сахьаташ электроэнерги кхояьй.

ХІамай чІоагІа кхом бара гІо ду цехийн участкайн учети отчетности тоарра дика вІаштІехьбаьккхача балхо а материальни стимулировани яра гІулакх нийса леладаро а.

Социалистически яхьа условеш тІа оттадаьчох, материалаш совнагІа йоаль йола цехаш, участкаш, бригадаш яхьа итогаш еча хана цхьадолча дакъе премех я призовой моттигех а йоах.

Материалаши электроэнерги кхоярах телачо прейс дика вІаштІехьаьккха положени я заводе. ХІамай кхом барген хьурмат дарген хьожича дакъа лоац дукхагІа болча производствени болхлоша. Цу гІулакхо гІо ду социалистически яхьа дешашта йолча инженера нов. Н. Мальсаговас беча балхо.

Завода, цехий, участкай социалистически декхарашка оттадаьд материалаш, электроэнергий йовхала энергии кхоелга. Уж кхоелга Іалашду организационно-техническе мероприятеша рационализаторски предложенеши юкъекхаьарца.

1979 шера кхоль Іаьржача металлий прокат 7 тонна, электроэнерги 20 эзар киловатт-сахьат, сийрда бесаш дола металлаш 2 тонна хилар.

ХІамай кхом байтаргбола кхоачамаш лахара керттера наькъаш да хьалха латта технологи юкъейоалаяр, производствана механизаци автоматизаци яр, металл дІакъестаргдоацаш штамповкаш кийчъяр. красноагиетательни бакаш хьаеча хана дІанъестача хІамаех ма моггІа дукхагІа пайда эцар.

Масала, дІаяхача юкъагІа механически цехе кхоль Іаьржача металлий прокет 2,5 тонна я. литейно-прессови цехе 1,5 тонна сийрда бесаш дола металлаш кходаьд. Ремонтно-гІишлошъеча участке СО-106 яхача оатхала конструкци хувцарах 0,5 эзар сома маьха херх хьекха лькха хьу кхояьй. Электросверлильни машинаш упаковка яра дІайохийтача картона ло нов. Измайлов Іийсас еннача рационализаторски предложенега хьежжа хувцарах 1100 сома маьха картон кхояьй, цу тІа тара ше а дикагІа хиннай. Тимуракев Башира еннача предложенегІа СО-12 А яхача оатхала уттаеча тулка конструкци хийца а хийца. 5 тонна металл кходаьд.

1979 шера материальни доагора-энергетически ресурсаш кхояра 53 рационализаторски предложени синаяр, хІаьта царех 23 производствана юкъе а йихьа 45 эзар сома экономически эффект хиннай.

ХІамай тешаме кхом бора бокхача лоархІамс да учети отчетностя нийса вІаштІехьъяккхар а хІаьта иштта боахама чухьара расчет чІоагІа лелаяр а.

Болхлоша, инженерно-технически балхаш дерана хьинаре дакъа лоац хІамай кхом бара гІулакхи социалистически декхараши вІаштІехьдоахача. боахама расчет чІоагІъеча.

Масала, литейно-прессови цеха экономиста Ганижева Розас дукха болх бир къахьегам бригадин формагІа вІаштІехьбаккхарах дІахо из эргабоахаш тоабарах. Болхлоех хІаране ши-ший производствени алапаш тІа лера оттадаьд материльни ресурсаш кхояра доп.

Бригадашка дикка тоаеннай производства ритмичность. къахьегама овсарле 3,9 процент лакхъеннай, фондаша юха хьалур 2,7 процент дукхагІа хиннад цехе. Прогрессиви технологи юкъейоалаярах производствана механизаци автоматизаци ярах 114 эзар сома экономически эффект яьй. хІаьта Іилман ларда тІа вІаштІехьбаьккха къахьегам юкъебоалабарах 19 эзар сом кходаьд, къахьегами производствои вІаштІехьъяккхара гІулакх эргадаьккха тоадарах — 29 эзар сом.

Цхьабакъда, яхьа хІама дела белгалдаккха безам болаш нагахьа санна йоккха экономически эффект луш йола дукха мероприятеш чакхъяьхай бІарчча цера. хІаьта шу чакхдоалаш цунах юкедусаш хІама хилац. Цул мІаш фуд аьлча, производство материально-техническе ресурсашца Іалаш во еш хилар да. хІаьта из бахьан долаш балха ритмичность тахх. хьалуш пайда а боапаш дІадодар дукха хул.

ХІанз боахама механизм эргаьккха тоаяра хьакъехьа партеи правительстваи ьича решенешка хьежжа беш дукха болх ба мехка, цар тІа къоьстта моттиг дІалоац материальни, къахьегама, финансови ресурсех кхетамца пайда эцара дешо. Шекъяц, завода коллективо чакхдоахача деррига гІулакхех хьабоаль пайда алсамбаккхара ший деррига низаш тІадохийтаргхиларах.

И. БАЛКОЕВ,
тха штате воаца корреспондент.

Мехкдаьтта хІара тІадам лорабе

30-ча шерашка дехаз мехкдаьтта доахаш латт Малгобек-Вознесенски довзьашкара. Мехкдаьтта дукхагІа тел карагено-чокракски, мала тІерчен кІалхарчен тІоанаша. Мехкдаьтта доаха уж еррига моттигаш гайна пайда эцаш а нийсагІа аьлча, дІахо пайда эцаш а. Иштача хьако белгалара хало тІеоттаю скважинашца а мехкдаьтта доалача ерригача моттигашца а МагІалбикерча мехкдаьттахоша беча балха. Цунца дувзаденна мехкдаьтта дакхара боврамаш юха ца даллийтаран лакхдарам хІанз аьхха цаІ мара боаца нийь ба дерригача тІоанаша луча мехкдаьтта бухсоцдаш йола коэффициенташ лакхъяра методаш. Цу гІулакха чІоагІа лоархІам болаш да карагано-чокраксен мехкдаьтта хьестем. Цига тІоенийн уж хьалдузаче кочалийн — мехкдаьттан кини — свойствай геологически физически бошолониш бахьан доллаш юхейнса мехкдаьтта запасаш тоьаа йоккхий — 60 — 70 процент я. ХІаьта юхедиса из мехкдаьтта да хьалдаккха дезар а. Уж тІеттьарча шерашка кхаччалца НГДУ лелаеш яр цхьацццайолла скважиннай забойнила гонехьара зонеш тоаяра тІаерзаяь интенсифинаце методаш а хІаьта иштта бІарччача тІоане гази фои чухецарца воздейстеи а еш, мехкдаьтта кхы а 10 — 12 процент дукхагІа доллйтаргдола коэффициент лакхъе йиш хилийта йола традиционни методаш я. ХІаьта хий чухийцача, цу агенто кхы а 15—20 процент лекхйора мехкдаьтта декхара коэффициент. Цхьабакъда, воздейстеи еш йола уж еррига методаш чакхъьяьхачул тІехьагІа а 50 — 60 процентага кхаччалца мехкдаьтта дусар тІоанешка. ХІанз мехкдаьттахоашта хьалхашка латта декхар — миллионаш тоннашка кхоачаш йола уж юхейнсе запасаш ваьттан чонашкара хьалйоахийта.

ХІанз «Малгобекнефть» НГДУ тІоанешта йоеталца воздействи ю теттара керда метод дІайолаяь. БІарччача тІоеча йоахалца воздейстеи яр духьа опытно-промышленни хьнсапаш чухеца йолаьяй мехкдаьтта доахача цхьан Малгобек-Вознесенски участка. Из процесс чакхъяккхар духьа пайда эц уж тайпара параметраш йолча пароенераторни установках: Іанара давлени — 100 атмосфер, температура 300°С. чхоачаш. Іы чухецара процесс 95 атмосфери 300° С температурен йолаш я. Иштта яхы тІа а даьккхад 2000 тонна мехкдаьтта. Эггара хьалха хьахиннараша къахьони, цу методо, нагахьа санна из йоаггІача тайпара кийчйоли процесса технологи шаьрйойн мехкдаьтта деккхара коэффициент массехк итташ проценташ лекхъе йиш хулийтаргйолга.

1980 — 1981 шерашка «Малгобекнефть» НГДУ дІайолае лерхІ МагІалбика геттара керда йола тІоанешта цІоръце воздействи ера метод — тІоенашта юкъе боагеш лела кхуврч. Из а иштта тІоанешта йоахалце воздейстеи яра метод я, цхьабакъда, тІоанешта юкъера мехкдаьтта цхьадолча дакъе доагадера чотак хьевулеш я йоахал. ХІанз мехкдаьтта доахача цхьан участке буруь тегад мел мехкдаьтта тІоанешка дисад хьалъоккхаш йола скважинаш йоазаю, оттаяь проект а. МагІалбикерча мехкдаьттахоша оборудовани вІашагІйолла, скважинаш кара а арзаль процесс дІайолае, МагІалбика промыслашка уж мел эффективни а хойташ дола жоп дела деза.

КІоаргачара несосашца доахачара мехкдаьтта хІанз деррига доахаччох 33 процент да, цудухьа хьалдоагІа мехкдаьтта лаьгІдоллйтаргдоацача керттерча хьалех цаІ да кІоаргачара несосешца мехкдаьтта доахача скважиннай фондага заддаиза болх байтар. Из дош къоастадеча керттердар — скважинашта шоай хаинахьен дешен ремонт яр. «Малгобекнефть» НГДУ скважинашта текущи ремонташ е-з аьх бригада я, хІаьта царех пенъ ЦКПРС болхлоеш цаІ мехкдаьтта промысла болхлоеш латт. Цу бригадо шоай промысло ю ремонт. Мехкдаьтта доахача бригадай болхлой, шоаш бокха сакхетами шоашта тІаднилача гІулакха къахьара бехктокхами белаш хилар хьа а хьокхаш, шоаш рельза а хинна новкъостал де бахар ЦКПРС текущи ремонт еча бригадена — сайца латта мехкдаьтта скважинаш болх бе йолавалийтар дутъа. Цу тайпара бригада вІашагІйоллалга эггара хьалха дагадестар чура кхоачамаш оарцагІдахен из бригада вІашагІйоллен сайна воаь ЦДНГ-1 начальник, къаьнагІа вола мехкдаьттахо Тебоев Биксолта Суламбик ва. Цу бригадо тІеадика хьакъет мехкдаьттан гази доахача операторашга Котиков Хьамзата, Луценко Якова, Белхароев Рамбиага, Ибаев Зьяудина, Магиев Мусас, Чуприков Владимира, Баненков Васние. Сайца еьттача итташ скважинашта юхаметтаоттаваш 65 гаргга ремонт вьй цар, хІаьта уж болх бе йолаьяйтарах хІанало а бІаьш тоннаш мехкдаьтта дехккад цигара. Гази мехкдаьттан доахача операторий из почин нарагІдаьнна доккха хІама ларсе а хоастае а мегаргйолаш я.

1980 шера МагІалбикерча мехкдаьттахоша кхоачашдиза дергдоацача керттерча декхарех цаІ де мехкдаьтта доаллача тІоанак бурув теха яьха, гезаз дукха сероводород доалаш йола скважинаш кийчъяри болх бе йолаялийтарв. Цу бахьанах 1971 шера денз соцаба латт мехкдаьтта тІоа. ХІаьта уж скважинаш болх бе йолавалийтаро хьадлл «Малгобекнефть» НГДУ доаккача мехкдаьтта боарам лакха лоаттабергбола наькъаш. Цхьабакъда, мехкдаьтта доалла уж моттигаш кийчъелга цхьаккха беххазо йоацаш хьедениад. Ген подрадчик йолча «Грозтрубопроводстрой» тресто безам боацаш хьалъю из объект. хьалъь йоаккаргъа хаьш мел чІоагІа дош делерах хьалъь яккхар цо из 1979 шера я. Из тайпа гІулакх сатоха мегаргдоацаш лоархІ оаха.

НГДУ коллективо хІанз ший деррига низаш тІадохийтад 10-ча пятилетка тІехьара шу толаме чакхдаккхара, В. И. Ленин ваь 110 шу дизара яха ма йоаггІара мекъьяхара, 1980 шера социалистически декхараш кхоачашдара.

Н. ОРЕХОВ,
«Малгобекнефть» НГДУ начальник.

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІейл сийна яьржача социалистически яхье хьалха латташ ва Грозненски экспериментально-механически завода токарь коммунистически къахьегама ударник Кильжинов Николай Викторович. Цхьаккха смена дІаяхийтац цо ший сменни норма 125 — 130 процент кхоачаш ца еш. Цудухьа пятилетна хьалкарча дигь шера план хапал дукхха хьалха кхоачаш а яь. хІанз ух шера шолагІча ах шера чотах къахьегаш ва из.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) механически участка начальник Леонид Соколов, токара Кильжинов Николея кийчъеча продукцега хьежаш ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

ДАЬ ЗЕ БЕЙХАМ БОАЦАШ ДИТАЦ

Социалистически доалахье кхом беш лелаелга, боахама даь зе юхаметтаоттадайтилга хьадех 1976 шера 13 июне арадаьлача СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагІа чІоагІъьча болхлойи гІулакхерта наьхен материальни бехктокхамах йолча Положенеши Российски Федераце къахьегамах долча законий Кодекса нормашеи.

Цу хьакъехьа вай республике дика болх беш болга ховргда 1979 шера хьалхарча ах шера даь зе юхаметтаоттадара болхлошен гІулакхерча нахаген 447 иск яьъла а царех 441 кхоачашъялга а белгалдаьккхача. Иштта хьадекхар 148091 сом ахча. Эттара дукхагІа зе дераш совхозий болхлойи гІулакхера нахи ба — 71793 сом.

Болхлойи гІулакхерча наьхен материальни бехктокхам хилар кхетаде доагІа цар бехкагІа шоаш къахьегача предприятена зе даь моттиг хуле из бІарчча е цхьадолча дакъе юхаметтаоттаде уж декхарийла болхах.

Закона тІа лаьрхІа белгалъяьча моттигашкара дІамел иккхача хана предприятена материальни зиам барах шоаш бетта юкъера зиаче алапе кхоавагІа дакъал дукхагІа доацар дІатакха делаш ба болхлойи гІулакхера нахи.

Бехкага хьежжа дукхагІа е кІезигагІа хила тарлу дІатохийташ дола ахча а.

Лелае болхлочуга предприяте дІаенна инструмент, измерительни прибораш, спецбарзакъаш е кхыйола хІамаш толхаярахи ледарло дича йохаярахи юкъера яхача алапе кхаь дакъах шинъ дІадоакх. ХІаьта цо из хьалхье а ше дага а лаьца дакъале, зе бІарчча юхаметтаоттадайт. Иштта, Наурски райбыткомбинате болх беза воккхагІволча болхлочун 144 сома маьха бовмби ийшар. Из деррига зе такха дийзар цун.

Лакке вай хьоахаьча Положене 8-ча пункто ма яхха административно - технически персонало совлешна ахча дІатийна, маьхерча хІамашта йоагІаш йола учет ца лоаттаешь уж кхом беш ца лелаешь, дикал лоха йола продукци ара ца хешийтара, вагонаш боарамал совгІа ца латтийтара, лечкъораш ца хилийтара, маьхера хІамашта рузкъен ца доадайтара доагІер ца деш моттигаш хилча бетта юкъера эцаш дола алапи дІадоакх. Из доагІа предприятей, учреждений, организацей кулгалхошта, цар заместителашта, хІаьта иштта предприятешкарча структурни подразделеней кулгалхоштен цар заместителаштен.

1979 шера вагонаш йоагІачул совгІа лоаттарах судаша бетта эц алапи дІадаьккхад Гудермесски довгора склада начальникагара С. И. Кокоевгара, медиструментий завода директоргара С. Н. Казаркногара, цу завода материально - технически Іалашои отдела начальникагара С. М. Диднгоевгара, Аргунски гІишлон материалийи гІишлон индустрей комбината цеха начальникагара Р. Р. Байтаевгара.

Законо хьалда къоастаьй даь зе дизза юхаметтаоттадайташ йола моттигаш. Уголовно - бехктохкаме оза йиш йолаш дола зе даь моттиг хилча деш да из. Сег суд ца еш вита а тарлу, бакъда, даь зе-м юхаметта ца оттадича далац.

Грозненски районии халкъа судо Наурски района Калинина цІерагІча совхоза проводникаш болча Сусурпаевгара чхьагІара материалий дикал лохъярахи уж ца тоъарахи хнина 2133 сома зе дизза юхаметтаоттадайтар.

Иштта дизза дІатанда деваш хул доверенностах е цкъара луча кхыча документах шийна сиго дІатІанийца дола рузкъа е маьхера хІамаш яйна моттиг хуле, кхыметтел цу хьакъехьа оттадь договор деце я. Цу тайппара материально бехктокхаме оз саг, нагахьа санна цо предприятена ший балха декхар кхоачашдарца дувзаденна доацаш зе дой а.

ЛаьрхІача законашцен соцамашцен бизза боарамо бехктокхамо оз кассираш; мах беча предприятейн складийн болхлой, хІаьта иштти совхозийн колхозийн товраш, долхи, хьакхарч, ихи гаьзарийн йоврах бекке барпш; почте гІолла дІа-юха укийта отправленеш йоарах, эшарах, дІа ца йохийташ тІехьалхарах, толхарах бекке бола бувзама болхлой; шоай ханнахьа билеташ юха ца луш бола штате боаца билеташ доаркадераш.

Цунца цхьана законодательства белгалдоаких бекка боарамга, гІулакх нийсдалара хьаддача хьалашка, болхлочун вакара хьалага хьежжа юхаметтаоттаде деза зе кІезигде суда бокъо хилар.

Материальни бехктокхаме оарах долча законодательствах вай нийса пайда эцаш хуле, вай аьттув баргба социалистически доалахье дикагІа лорае, болхлойн гІулакхерча наьхен къахьегама дисциплина чІоагІъе. ХІаьта из цІаьхха а цІаьхха а дІадех вайгара соахка гуракха арабаьнача «Правопорядок лораелга тоадарей бокъонаш телхаярца ловттабу къовсам чІоагІбарен хьакъехьарча» КПСС ЦК соцамо а.

Т. ИСКЕНДЕРОВА,
НГІАССР Лакхехьарча суда член.

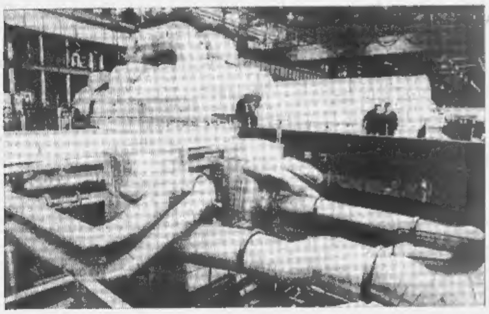

Болхлой вахта-80

СибарегІен мехкдаьттеи, гази яккхара керттерча база — Тюменски областа къахьегамхой пятилетка чакхйоаллача шера хиакъа боахама 300 миллион тонн совгІа мехкдаьтта, 162 миллиард кубометр совгІа Іаламеи попутни мехкдаьтта газ яккха езаш ба, болх бе йолаялийта еза Тобольски мехкдаьттахимически комплекса хьалхара мощностеш, хІаьта цунца цхьана лакхъе а чІоагІъе а еза мехка энергетически потенциал.

СУРТАШ ТІА: 1. Малхбузен СибарегІен къилбаседе йоккхагІъярех йола мощность — Сургутски ГРЭС хьалъеш латт, хІаьта попутни мехкдаьтта газаца болх беш а я из. Станце электроэнергоца Іалашъю Юкъерча Приобья мехкдаьтта промыслаш, буровой установкаш, предприятеш, городаш. Пятилетка йолаелча денз ГРЭС-о хьаяьй 45 миллиард киловатт-сахьат гаргга электроэнерги. ГРЭС машинни зал (сурга тІа).

2. Бурув тохара бахкий Нижневартовски хьалхарча управлене буровой мастер Социалистически Къахьегама Турпал Левин Геннадий Михайлович. Эггара дукхагІа бурув тохара йоаржаяьча Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе а яха Г. Левина бригада коллективо Главтюменьнефтегазе эггара лаккагІа къахьегама овсарле йолаш болх баьб. Алхха дІадахача шера бригадо Самотлорски мехкдаьтта доаллача къилбаседерча моттиге 90 эзар метр эксплуатационни скважинаш яьхай, планагІа яха езараш 58 эзар мара йоацача, хІаьта кходаьд 600 эзар сом совгІа ахча. Г. Левинех цун новкъосташеи мерда доаккхий декхараш тІайицад — В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга алхлагІа шера план чакхъяккха.

3. Тюменски областа къилбаседе. Укхаза лаьттан кІалхара керда доагор доалла моттигаш лохаш разведочни эксплуатационни скважинаш йоахаш, миллионаш тоннаш сибарегІен мехкдаьтта доаккхаш латт.

И. САПОЖКОВА сурташ.
ТАСС фотохроника.

№ 3 ЙОЛА «АГИТАТОРА БЛОКНОТ»

Керттерча дакъе 24 феврале РСФСР, НГІАССР Лакхехьарча, моттигерча Советашка хулача хоржамашта хетаь я КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропагандаи агитацеи отдела № 3 йолча «Агитатора блокнота» тІара материалаш.

«Массава а хоржамашка!» аьнна корта а болаш я передовой статья.

Номер тІа кепатехай РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаталла оттабаьча Чанина Ларнса Ивановнай, Зугалова Мария Ахмедовнай, Керимов Муса Абдурахмановича, Щербинин Александр Ивановича, Магомадов Леча Добаевича, Титов Федор Егоровича, Боков Хьаж-Іаьша Хьажбикара, Амриева Махьмада Раисай биографеш.

Хоржамий участкашка еча беседашта лаьрхІа блокнота тІа кепатехай «Республика доазонаш. ИттлагІча пятилетна чакхйоала шу» аьнна корта а болаш йола НГІАССР Госплана председатела Е. Брыксина язъь статья.

«Атеистически темах йола беседаш» яхача рубрикана кІал я «Сенах латт дина зулам» аьнна Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен университета философе кафедра преподавателa С. Висигаева статья.

«Хатта — жоп лургда оаха» яхача рубрикана кІал дІахо а кепатташ я материалаш. Хьайбай фермашка, комплексашка гойтара агитаци кийчъерашта дукхагІа эцаш дола тІахьехамаш, лозунгаш, плакаташ, хьайбаш леладерашта юкъе хьокхама агитацех пайда эцара дола методически хьехамаш кепадетт редакце.

Пятилетка, из чакхйоала шу

ЯХЬА КУЛГАЛДУ СИСТЕМО

Граждански авиаце Рижски опытни завод — Латве хІанаарча предприятеех цаІ. Дукха ха йоацаш а тІехьа завода цехаши службаши городе гІолла дІа-са кхайса яр, уж къаьнарча, готтача помещенешка яр. ХІаьта хІанз городал арахьа завода нердача комплекса пархІата, сийрда корпусаш хьалъяьй, административни зданега дІанкачалца уж шоайла вІашагІхеттай тІера дІакъайлача переходаша. Деррига а аьттув болаш, компактно, дерригне а уйлаль да, вешта аьлча вай производства эстетика лалачуча нийслуш да.

Граждански авиаце завода комплекс болх бе йолаелча гІоне производства боарам белгтала айбеннаб, къахьегама овсарле дегІаяхара йола задани шоаза тІехкхоачашьяьй. ХІаьта дегІаахара тороваш, завода директора И. Афанасьевна хетачох, кхоачаяла гаьна я. ХІанзарчоа пайда ийцар интенсивни фактор мара яц: тоьал дукха керда оборудовани оттаяьй, цехий майдаш шеръяьй, кхыдар даьд.

ДІахо йодача хана къахьегама овсарле лакхъелга производство айпра керттера резерв хеташ ба тахан заводе. Из айхха дувзаденна да ховш, лостам болаш социалистически яхь вІаштІехьъаккхарца.

— Тоъам болаш даш болхлошка шоайла яхь а делайта, цул тІехьагІа цар производствени хьокхамаш шоайла нийсдича, — йоах предприяте керттерча инженера В. Ечналова, — Къахьегача яхь цу чоалхаие йолта процесса еррига шнансаш терказ а еш, лелае еза, тела беза цунна лостам. ХІаьта из процесс производствени хинна а на Іеш, дукхагІча дакъа социальни я.

Укхаза, граждански авиаце опытни заводе, чоалхане вІашагІъювзаенача отношенешка корадаьд наьха уйлаш а цар хьашташ а (материальни санна, моральни дарашца) чулоаца дийна тоатолг, цо вут массанена а цхьатарра эшача гІуланхага — балхах бухсоцдаш хьакур ма хулла дукхагІа хиларга. Иштта, хІара къаьстача болхлочун а бІарччача завода а хьашташ айхха вІашагІхет. Хаттар оттадергда вай: сен чотах?

Граждански авиаце Рижски опытни заводе массехк шу да производствана автоматизировани системо — АСУП — управлени ю. цо чулоац шийна массехк подсистема. «Къахьегам» яхача АСУПа подсистема торо лу ЭВМ-га гІолла производства балха а цехашкарча къахьегамта дІадодачун а пооперанионни учет лелае. Иштта хІара цехага хІара дийнахьа завода вычислительни центрера документ кхоач «цхьан дийнахьа баьча балха нтогаш»: чакхъьяьнача сменах хІара болхлочо мишта къахьийтад хьагойт цо. Цу тайпара йола сведенеш лу хІара участкана, цехана. ХІаьта, бетта шоаза вычислительни центро «Болхлой лицевой счеташ» лу, цар тІа дІаязъю хІара болхлочо чанхъяьхача операцех йола сведенеш, цуи алапи.

Электронно - вычислительни «дагалоаттама» юкъейиххьай болхлочун къахьегам геттара нийса лархІа торо лургйола массазара даннеш. Квалификации разряди йийца а ца Іеш, укхаза дІаязду хІаране социалистически декхараш ший ханнахьа кхоачашдой а кхыметтел уж кхоачашдара мел низ тІабохийт а.

ХІапа лазду вІаргда вай АСУП подсистемах лаьца болхлоша шоаш дувцачунга. Механически цеха токарь Л. Озолс:

— Цун дика хилар да болх дикагІа бе безам а хургболаш, цо боагІа мах белга. Бокъонца аьлча мишта хул из? Цехашка оттаяьй «социалистически яхьа экран», цу тІа яздаьд чакхъьяьнача сменагІа хьо фу деш хар. хьай задани Іа мишта кхоачашъяьй. Ший ханнахьа а дикал дакха йолаш а Іа кхоачашъяьле — машино йоагІа премии хьожаргья хьона. Хьалха мастергара пайданагІа йола нарядаш еха хулар тхо. хІанз пайдалегІа да дикагІа болх белга.

Сборочни цеха слесарь В. Вдовиченко:

— ГІулакх премех лаьтта Іац, из а кІезига лоархІам болаш деце а. Белгал ма даьккхара, системо из дарра лоархІ декхараш мел низ тІабахийта безаш да. Цу гІулакха лаьрхІа коэффициенташ я. Наха ца йоагІаш хьалхара моттиг йоаккхаш а нийслора хьалха. Цкъарчоа, ший декхараш кІеаиг-дукха лох а дий, цул тІехьагІа уж тІехкхоачаш а дий, хала доацаш сийлен Улга тІа воалар. Деррига а иштта ца хила а мег, бакъда, ма дарра аьлча нийса да. ХІаьта укхаза, массанена ха а ховш, мах бу хьа ерригача гороний: разряда, квалификаце, опыта — цхьан дешаца аьлча, дерригне я. Цу тайппара, Іа хьай социалистически декхараш объективно оттадарах тийша да хьахур.

— Пхе шера план халал хьалха кхоачашъяра яьржача социалистически яхьа экран, — йоах керттерча инженера В. Ечналова, — къахьегамах хьахиннар дистара а гойтара а хІапзара кеп я, из хьалха хиннац, дукхагІча дакъе, тоъам боллаш Іилма-техническе база ца хиларах, ЭВМ юкъейоалайнча гІоне системо, тІахьожам лоаттабу хІара болхлочо ший социалистически декхараш мишта кхоачашду, сменагІа план кхоачашъяра мел хьалхавулa е тІехьавус лоархІ, бутт а шу а дІадоладелча гІоне дола хьоккхамаш вІашкатох, пул совгІа, сменагІа е бетта йолча яхьа итогех котваьннар малагІа ва къоастаду.

Хьахетаргахьа, кертІера дар цо чулоац. Яхь мара кхы дагалатташ хІама а доацаш болх баьча кхыйола предприятеш санна гІерта а ца йодаш, хийнца дІаяха вІаштІехьдаьннад завода. Шоайла яхье а баьнна, декхараш хапал хьалха кхоачаш а деш къахьег болхлоша, хІаьта завод бІарччча хьайнцаза план кхоачашъеш яц. Иштта хила йиш йолаш дий из? Дац. ТІанйца декхараш кхоачашдара цІенхаштта учет лелаьяц, предприяте планови задане итогашка хьежжа соотношени хиннац.

Граждански авиаце Рижски заводе болх беш низ бола вычислительни центр а АСУ специалистий бІарччча службе а я аьнна хетадала мег. Из иштта дац. «Минск-22» яхача шин машина гІулакх деш шн оператор ва, АСУ бюро бархІ сагах латт. АСУПа системо товаьй уж а массаза цу тІа латта безаргбоацаш. Бюро коллектива керда декхар — дефект а йоацаш къахьегам вІаштІехьбаккхара унифицировани автоматизировани система юкъейоалаелга.

Анатолий ГОНЧАРОВ,
(АПН).

ГІУЛАКХАШ ЭРГАДОАХАШ

Кхо шурий-товарни ферма я Урус-Мартановски района «Гехинский» совхозе. Цар коллективашта юкъе яьржача яхье хьалха я Тепсуркаев Мовле кулгалдер. Шера плани 1830 йолаш хІара нхоабача Іаттагара 2041 килограмм шура яьккхар цо соахка. Из а лурчох яьккха хиннача 204 килограмм дукхагІа.

Цу коллективах къаьстта дувца доагІа. Тепсуркаев ше ши шу хьалха цу ферме бежа Іу волаш болх баь ва. МугІарерча болхлоех хьахинна кулгалхо хиларах тарра дика хов цунна наха эшар. Болх лерттІа вІаштІехьбакхнхара доккха новкъостал ду Мовлена зоотехника Пихаев Руслана, дояркас Тепсуркаева Банажс. ТепсуркаевагІар тайпан кхы а ба цу ферме къахьегаш. Иштта, дояркаш Яха, Зарган, Іаьсий леладеш йола Аьсет, бежа Іу Сайд-Рахьман. Кьона ба уж берригаш а. Цхьабакъда, хьокхамашка диллача шоайл бокхагІчарел дукха тІехьа ца бусаш къахьег цар. Масала, Аьсет. Соахка цхьа бутт дІабахийтанзар цо Іасилгашта планал совгІа дулх тІа ца кхетийташ. Хьокхамаш кхы лох а ца деш болх бу укх шера а.

ДукхагІа бараш кьона хьайбаш леладераш ба цу ферме. Балха опыт йоккха ец а хьинар долаш, барт, цхьоагІо йолаш хиларах толамца кхоачашду цар хьалхашна латта декхараш. Цу, гІулакхо вІаштІехьдалийтар цар бовхама фермашта юкъе яьржача лхье январь бетта а котало яккха.

Доккхийи бехктонкамси да совхоза хьайбаш леладераш-та укх шера хьалхашка латта декхараш. Цар дош деннад план 1800 йолаш хІара кхоабача Іаттагара 1850 килограмм шура яккха, планал ийс тонна дукхагІа а долаш паччахьалкхенга 230 тонна дулх дохкн. В. И. Ленин вать 110 шу дузача денна дикача хьокхамашца накъабахар дукъа мехна яьржача лхье хьайнарс доккъа а лоацаш паччахьалкхенга шура йохнара биъ бетта план 22 апреле кхоачашъе. ХІаьта производства эффективности балха динали ланхъяр, укх шера де лерхІар толамца кхоачашдар духьа шоай низ дІакхоевчар деш хьо а боагІа, толамаш а доах. ХІара кхоабача Іаттагара хІанз йоакха шура соахка укх хана хинначул 150 грамм дукхагІа я.

Иштта оасаро болх бо вІаштІехьдоалийт доаьъарах бизза пайда а эцаш хьайбаш рационага хьежна кхоабаш хиларо. Доаркаша повшта хьеххача тайпаро, дукхагІа шура лучарна дукхагІа а кхоачнйтІаш дулл яз бежа Іуша хьаьшка.

Укх Іай бовхаме болх бе йолаенний доаьъара цех. Силосах хьоар довиих цига. Цул совгІа, комбикорм, силоса хьоар а техе чах кийчъю гранулаш. Уж дийнахьен буси 8 — 9 тонна арахец АВМ-1,5 яхача установкаца оператораша Дидаев Іаьласи Салтаев Лечаси.

Гранулаш а теха хьалхашка дилла моллагІа доакъар юхе хІама ца юташ цуъ хьайбаши, цуица цхьана дукхагІа хул луш йола шура, лохлу из янкхарга дІадодар.

Эргадаьккха тоадаьд совхозе социалистически яхь лелалра, цунка итог яра, дикагІбола болхлой морально а материально а белгалбахара гІулакх а.

Херсонски областа Каланчакски районаца социалистически яхь лелаю Урус-Мартановски районо. Цун къахьегамхой хилар дукха ха йоацаш Каланчакски районе хьоашалгІа баха. «Красный чабан» яхача госплемзаводе цар тервам тІаззар социалистически яхь вІаштІехьъяккхаро. ЦІабаьхнача цига сакина оттадир яхь лелаяра, цун итог яра, маьха балхацара моральнин материальнин безам совбаккхара гІулакх «Гехинский» совхоза фермашка в. Яхьа итог хІара дийнахьа ю. Хьалхера моттиг яьккхача шин доярка сийна цІе вымпел хьалъолл динагІа гургйолта моттиге. Балха задапеш кхоачаш а еш итт дийнахьа баьча балха итогех хьалхле яьнхачарна доагІача алапел совгІа кхы а 30 процент ахча лу, хІаьта планал совгІа яьккхача хІара килограммах — кхо процент ахча.

Бетта яхье котало яьккхача доярхий сийна совхоза контора хьалхашка ЦІе байракх айю, хІаьта шера яхье хьалхара кхо моттиг яьккхараш белгалбоах ахчан премеш, мах боацаш селаІа баха путевкаш, сийлен грамоташ лларца.

Цу гІулакхо дикка айъий совхоза хьайбаш леладерий къахьегама оасарле, цунга хьежжа да хьокхамаш а.

М. ХАМАТХАНОВ.

ХАЛКЪА КАНДИДАТ

ВАХАРА НИКЪ

Ши-ший тайпара а хІара сега вахара кхел. Цхьаберий кхийна боаллаца а вІаштІехьдоал шоай дого хержа говзал нера а ерзаь, хьалльяцача никъа тІера ца боалаш къахьегаш дІабаха. ХІаьта, вокхар дукха за йоакх шоай дого къовбалбу никъ хьелаха ца боалаш.

Дукха дар школа йистейоаккхача хана Марийна дагалаьттараш а. Цкъа дагадохар доарка хила, тІаккха механизатора говзал кераерзае уйла хулар. Цул тІехьагІа баьцадаераш кхедача бригаде боля бе яхача фу дар-хьегІ со аьле хеталора.

Бакъда, цаІ-м дар хоаш, юртара дІаяха лаьрхІа ше ца хилар, цига хьалкхийна яр Мария. Шоай вахар лаьттаеца дийза бар цун дан нанен. Цу дезале хьалкхийнача Марийна а дукха безар лаьттанцара къахьегам. Цудухьа лаьрхІар цо 1968 шера ше итт класс йистейоаккхача Ачхой-Мартановски районерча Шалажий-Юртарча «Овощевод» яхача совхоза баьцадаераш кхедача балза яха. Бакъда, цунна хийттача бесса атта дацар баьцадаерий кхашка болх бе. ДукхагІча даьхъе кулг-кара де дезар оасар. Къахьегамга далан-за долче кулгашта ахкергаш дуалар, дагІа маьженаш пезар. Цкъазе из болх дІа в класса кхай тІера яда дог оттар Марий. Цо из дензар. ЧІоагІа ше кІаьдлойя а новкъостел тІехьа ца юсеш дора оасар. Хоера юххьенцара халонаш уж йолга, дегІ къахьегамга даьлча иштта хала хургдоацилга.

...Шийтта шу даьннад цу хана дензг. Доккхий хувцамаш хиннад цу юкъа Марийн вахара. Цо караерзаьнй баьцадаераш леладерий этта йоаца говзал. Из мугІарера болхло хинна Іоц, кховттъа сагах латтача коллектива бригадира гІонча я. Из я шин бера нана, хьинар дола общественница, дикагІа йола агитатор.

1976 шера иттлагІча патилатка хьалхарча шера Марияс болх беш хиннача «Овощевод» совхоза Лермонтово юртарча отделене база вІашагІъеллар «Урожайный» яха керда совхоз. Дукха дар кердача бовзама эшеш дараш: тракторош, комбайнаш, кхыйола техника. Тоьаш бецар керда вІашагІъекхача бригадашта кулгалдаре эша нах а. Цу хана Зуганова Мария хьожаю бовзаме йоккхагІйолчарах цаІ йолча кхоалагІча бригада бригадира гІончалле. ХІаьта цунна гІалат а белензар.

Из баьцадаераш кхедере йоккха опыт йолаш яр, цул совгІа, шийна хьалхашка латта декхараш ташшама кхоачаш а дора. Нахаца дог цІена, озабезам ца беш, эшачоа дикача хьахамца а гІулакхаца а новкъостал деш хиларах тарра дукха а ваар сий а дора цун бригадерча берригаа баьцадаераш леладераша. Цудухьа цунга ладугІар, тІадилла гІулакх ма хулла дикагІа кхоачашдора наха.

Иштта дика гІонча ший хиларах воккхий веш вар бригадир Эдильханов. 1978 шера баьцадаераш кхедечен чуцачен доккхий толамаш деза рах КПСС обкома Сийлен грамотаьлар бригадане. Цу совгІато хьинар айдаьча баьцадаераш леладерша кхы а дикагІа къахьийгар дІадахача шера. Республике яржача социалистически яхья котьалар цар бригада. Из бахьан долаш коллектива 800 сом ахчан преми а елар.

Белгалдаккха деза, паччахьалкхенга баьцадаераш доккхара пхе шера план а бригадо диъ шера кхоачашъъ хилар. Из толам боккхаш юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара куденад 284 центнер баьцадаераш. Из хул планал 120 центнер дукхагІа. Из толам баккхара шоай бригадираца Эдильхановца цхьана коллектив оарцагІйоакхаш дукха низ, хьинар дІаделлад Зуганова Марияс.

ХІанз шоай бовзаме дикагІболча нахак дувцаш эггара хьалхарчарца цун цІи йоакх совхоза кулгалхоша.

Цхьабакъда, шийх лаьца хІама дувцара тІера яц Мария.

— Еррига коллектив а дика, — йоах цо.

Из бакъда, Дика хьакьег номер изоь йолча бригада коллективо. Доккхий де цун толамаш. ХІаьта цо уж цІенкха а кхоачам бац карагІдаьннача, дІаго йоаче хана кхы а доккхагІа толамаш дахе лерхІ.

ХІана уж ба хургболча хьуакъаме лерд йоллеш. Укх шера шоаш баьцадаераш хьалхедергдолча шовзтІъа итт гектара тІа минеральни моттигерен удобренеш тоссаш бе бригада членаш.

— Лаьтте дукхагІа хьанне ма ду, дукхагІа лу цо хьукъам, — йоах Мария Ахмедовнас. — Цудухьа планан совгІа тоасаргъа оаза тхоай кхай тІа моттигера удобренеш. ХІаьта укх шера оаза тхоаша тІайида декхараш соахка хиннарел доккхагІа де. ЦаІи ах план кхоачашъе лерхІ оаза. Вешта из-м иштта хила а доагІа. Шин тайпара белгала шу да 1980-гІа дар. Ер да иттлагІа патилетка чаккхйоала шу, сийлахь-воккха баьчча Владимир Ильич Ленин вать 110 шу дуза шу, КПСС XXVI съезда кийчо ю шу. Тха коллективо а лаьрхІад укх шерах ленински хьисаІа хьинаре болх баре шу де, — йоах Зуганова Марияс.

Бакъда, хьинар дола къахьегамхо хинна Іоц Зуганова. Из я агитатор. Дукха ха дІетел цо наха юкъе беча политико-массови балха. Баьцадаераш ледераште цо беседаш яьй сийлахь-воккха Ленин вать 110 шу дизара хьакъехьарча КПСС ЦК соцамах, СССР Конституцех, хоржамех лаьца.

Хьаьнале къахьегамхо, ший гІулакх дика доеааш йола мастер, хьинар дола общественница, дика наха хиларах тарре йоаз Зуганова Мария Ахмедовна «Урожайный» совхоза къахьегамхоште, берригача Лермонтова юртарча наха. Іаькка дацн из доккха ярзі ХІаьта из сий цо доаккхад къахьегамца.

Хоржамашта хьалхарча шоай собране «Урожайный» совхоза къахьегамхоша массава рьза а волаш № 955 йолче Грознески юрта хоржамий округа гІолле РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталле кандидат оттаьй Зуганова Мария Ахмедовна.

К. ЮСУПОВ.

МОСКВА. И. В. Курчатова цІерагІча атомни энерге институте болх бе йолаллийтай «Огра-4» яха термоядерни установка. Іилмахоша лерхІ цунца «Токамаке» санна плотность йола плазма яккха, бакъда «Огре» кония температура 2—3-зза лакхатІа хургья. 150—200 млн. градусага кхоачаш.

СУРТА ТІА: «Огра-4» яха установка.

О. КУЗЬМИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Доазол дехьара

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКАШКАРА ХОАМАШ

СИХАЧА ТЕМПАШЦА

ХьатІайоагІача пятилетке (1981 — 1985 шш.) Чехословаци Социалистически Республике сихача темпашца дегІайтувла лерхІ автотракторни промышленность: производство 40 процент алсамъяла еза. Массарел сихагІа дегІаухаргда моххьаш кхухьа машинаш арахецилга, царна къаьстта халача хьалашка эксплуатаци е кийчъяь 15 тоннал дукхагІа моххьаш кхухьараш а йолаш. Уж машинаш дукхагІча даькъе вежарашта йолча социалистически паччахьалкхенашка йохка лерхІ.

Массехк шу хьалха Чехословаке СЭВ Инвестиционни баннера вай ахчаца нийсдича 70 миллион сом гаргга кредит кийцад Копршивницерча «Татра» яхача моххьаш кхухьача автомобилий завода реконструкци а модернизаци а яра.

(АПН).

«ХЭМИТЕКС СТИЛОНЕРА» РАЦИОНАЛИЗАТОРАШ

Чакхдаьнача шера польски Хожуве яхача городерча химически хьовсий деча предприятей болхлоша 400 гаргга рационализаторски предложени еннай. Укхаза болх беш йола техникан рационализаци клуб дукха ха я республике дикагІчарча юкъе йола. Предложенешта йизза обработка е новкъостал ду цо, изобретательства дешашка хьожаш болча специалисташца вІашагІтох. Цар контакташ лелаю фабрично-заводской профессионально-технически училищаща; дешархошта юкъе конкурсаш чаккхйоах.

(АПН).

ЭНЕРГЕТИЧЕСКИ ПРОГРАММА

Социалистически Румыние 1981 — 1990 шерашка энергетика дегІахкувлара лаьрхІа программа а оттаь. XXI бІаьшере дІайолаллаца пуп хургбола керттера лостам къоастабаьб. Цу тІа оттадаьд керттера декхар — 1990 шерале республикана эшача энергеца ший торонийчотах кхоачам белга. Из къоастаде вІаштІехьдаргда мехкарча Іалама энерге еррига торонех комплексно пайда эцарца, халкъа боахама отраслий чурен производственнин структура хувца а хувцаш. дІайодача энерге боарам лохбарца, цул совгІа, энергетически ресурсашта кхоам бара массови болам хиларца.

1985 шера Румыние йоаккхаргья 86 — 90 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги. Дукха ха йоацаш, масала, Турчене къаман системе болх бе йолаллийтай йовхал-электростанце шоллагІа блок, цуй 330 мегаватт низ ба. СРР эггара йоккхагІа йола из объект нарарча пятилетке маьха леза доаца чІоагІа доагор — дикал лоха йола кІорн славнцаш — доагадеш хиннай.

Вапатики лоамашка, Румыне эггара къаьнагІча районе. Оравица яхача города юххе хьалъеш латт массане а 1000 мегаватт гаргга низ а болаш, кхо турбина латта йоккха электростанци. Аннанна гонахьарча кІор боахача бассейне шортта я из бийдал. Укхазара доагор бархІ километр дІоахал долча конвейераца электростанце дІекхухьаргда.

(АПН).

ТАНКЕРАШТА ЙОЛА ГИГИЕНА

Болгарски специалисташа, мехкдаьтта продуктех юхейсарех танкераш хий біех а ца деш, цІендергдола керда метод оттаьй. НРБ медицински Іилмай Академе къахьегама гигиена Института балхахоша лаьрхІа писта хьаьй. Цо мехкдаьттах, асфальтах юхедисар дІадоакх, цул совгІа, нема корпус кІезигагІа мукх а юйт. Хьалха танкераш доношка юлар, из процесс хала, унахцІенонна кхераме а дукха ха дІалоацаш а яр. Кердача пастай новкъосталца кемаш цІенде йиш я уж форда тІа лелача хана а. Из дохьаж доаллаш яц, цудухьа литтачул тІехьагІа гонахьарча средана зе а ца деш, форда чу Іочуяхийта мегаргья.

(АПН).

«ТІЕМА ДОКУМЕНТАШ»

«ТІема документаш» — иштта цІи тиллай Польски Халкъа Республика Катовице яхача городе хьайийлача советски фотографей выставках. Городерча выставочна зале гулдаьд СССР-а архивашкара 80 совгІа сурт, цар хьахьокх советски салтечоа дунен шолагІа тІом болча хана нарагІдаьннар.

(АПН).

Советски Союзо экономически техническии новкъостал а деш хьалъячча Кабульски цІенош хьалдеча комбината коллективо дІайоланьй эггара хьалзари афгански пятилетка (1979 — 1983 шш.) ханал хьалха кхоачашъяра тІехьара, продукце дикал тоалра тІехьара яхь. Чакхдаьнача шера производствени ялан 140 процент кхоачашъяьй цо.

Комбинато арахец чуІеча цІеношта промышленни гІишлошта эша стандартни конструкцеш. Цу болх бе йолаеннача хана деиз цо стоянце хьалдаьд нерда цІенош, тикаш, торговле центраш, школаш, технически училищеш, берий бешамаш яслеш.

СУРТАШ ТІА: 1. (аьрдехьара аьттехьа): ДСК директор Ясим, советски специалист Смоголь Анатолий, афгански инженер Малинзада.

2. ЦІенош хьалдеча комбината кийчача продукце складера дІайохьийташ латта панелаш.

Г. НАДЕЖДИНА сурташ.
ТАСС фотохроника.

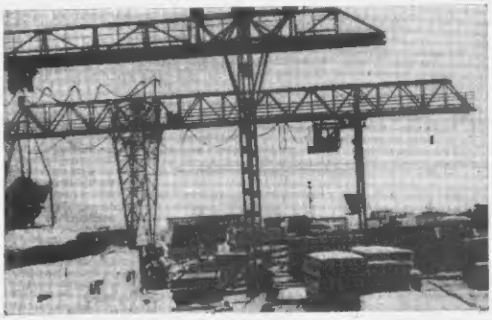

Зуламе акт

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Американски кепайоазон тІа хоам баьб. Москва — Нью-Йорк яхача маршрутагІа рейсаш еш йолча Аэрофлота самолета хьакъехьа 18 январе Нью-Йоркски аэропорте саботаж е гІийртаб аьнна. Цу аэропорте лелача самолеташта тІахьокам лоаттабара йолча центра цхьан американски боккхочо лаьрхІа футтаройна толхаь хиннай, советски самолет хьатІайоагІача а ІоВоссача а хана тІахьокам лоаттабеш йола электронно-вычислительни машина. хІаьта из бахьан долаш вэври хилар кхерам болаш хьал а эттад аэропорте, яхаш. Хоам беш ма хиллара, эггара тІехьарча минотте аэропорта воккхагІволча диспетчера из гучадаларах пулам да хулаш дисаь, самолет хьовзам боацаш лерттІа Іоессай.

Из зуламе акт — американски администраце гучахьа дакъа а лоацаш США тІехьарча хана йоаржаь антисоветски кампани йолча хана ца хоаш хинна хІама доацилга дика гуш да. Из иштта гуш да тІехьарча хана Нью-Йоркеи Вашингтонеи аэропорташка Аэрофлота самолеташта духьала леладеча гІулакхашка хьежача а.

Вашингтонерча Советски посольства США паччахьалкхен департаментагара хьадийхад цу гІулакха жоп дилар. Цу хьакъехьа баьча хоамо хьахьокхачох саботаж е гІийрта хилар бакъ а да, из уголовни зулам хІанз тоххаш а да.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ШИН ХАЛКЪА ДОХАРГДОАЦА ВОШАЛ

ДІадахача кІирагІа 30 шу дизад Советски Союзи Вьетнама Социалистически Республиканен юкъе дипломатически гІулакхаш чІоагІденача дийнахьа денз. ХІаьта укх деношка вьетнамски коммунисташ берригача къахьегамхоша цхьана Вьетнама Компарте 50 шу дизар деладеш а ба.

Шоай цІен дездеча баьхкача хьашех эггара боагІа а хьашт долашагІа а барех саша Вьетнаме тІаннйцар Советий Мехкара баьхкараш — КПСС ЦК Политбюро членалла кандидат, СССР Лакхехьарча Совета Президиума член, Белоруссе Компарте ЦК хьалхара секретарь П. М. Машеров нерте вола СССР Лакхехьарча Совета делегаци. Вьетнамски лаьтта вІашагІкхетараши беседаши йолча хана советско-вьетнамски доттагІлен, пролетарски солидарность, айхха дІа-юха леладеча гІулакхий историе оагІонаш дийнъелар.

Сийлахь-воккхача Октябро юкъит дІайолаль дола шин халкъа юкъера дохаргдоаца из вошал, аьлар советски делегаце сийна прием яьча хана КПВ ЦК Политбюро члена, СРВ Къаман собраце Массазарча комитета председателе Чыонг Тинья, — законагІа хила а доагІаш КПСС-ен КПВ-ен кІаьга ца луш беча балхах хьахинна хІама да.

Советски Союз Вьетнама улув лаьттай цул халкъо лоаттабаьча къовсама еррига этапашка: французски колонизаторашта духьала, американски агрессорашта духьала, Пекина великодержавни экспансионизманен гегемонизманен духьала къовсаш лоаттабеча хана.

Советско-вьетнамски гІулакхий хІанзарча этапо хьахьокх уж дІахо дегІадоагІаш а тоалуш а латташ хилар. СССР-он кхыча социалистически мехкашен шийна деш дола новкъостал вьетнамски халкъо лерхІ социализмагакъа толаме хьалхашкахьа дахара шийна хиланза даргдоаца хІама санна. Советски Союзо Вьетнама новкъостал ду дукха лоархІаме промышленноста, юрта боахама, транспорта объекташ хьалъеча, Іилман болхлойн технически специалисташи кийчбеча, СРВ оборона чІоагІъеча.

Хоалам боллаш цІенача дег тІара вьетнамски халкъа низ социализм хьалъяра, шин дай-мехка доазонаш лорадекийчо яра тІехьа цо лоаттабеча къовсаме хьаллоацаш хилар хьахьокхаш хІама хилар 1978 шера ноябре чІоагІдаь СССР-ан СРВ-нен юкъе доттагІален цхьана гІулакхаш леладарен хьакъехьара Договор. Цу договоро кхы а дикагІа тоадеш айдир дукхача тайпара леладу советско-вьетнамски бувзамаш. Цо хьакъехкар бокъонца це эффективни хилар соахка феврале — марте Пекина агресси вьетнамски халкъо юкхатохача хана а, тешаме социализмана гІулакх деш да хІанз социализма хьашташта, великодержавни китайски гегемонизман империализман низашта хьинаре духьала латтара декхараш кхоачашдеча.

ГАРГАРА МАЛХБОАЛЕ: КЪАМАН ГІУЛАКХ ДОХКАРГАХЬА БАЬККХА КЕРДА ГІА

Египтох Израилох цхьаьнха а гІа баьккхаб Вашингтоно дакъа а лоацаш Гаргарча Малхбоале сионизман американски империализман хьашташ кхоачашдара тІаберзабаь хиика кэмп-дэвидски барт чакхбакхкара тІехьа. Январь чакхбоалача деношка дІайолаелар египетско-израильски отношенеш «тоалра» оалаш йола политически, экономически, социальни, культурни вахара еррига сфераш чулоацаш йола процесс. Шина мехка юкъера лаьттан тІара доазонаш хьадаллаш латт, посольстваш дІа-юха хувцаш, почтови, телефони, телеграфни бувзам, фага гІоллара никъ хьабеллаш латт. «Тоалуш» латт тІема кийчо хьакъехьара гІулакхаш а, хІаьта из дерригга Каир, Тель-Авив, Вашингтон шоайла барта а йолаш деш да.

Каира Израилацара отношенеш «тоаяр» — «машара» договора условешка хьежжа — египетски Іарбий кхыча халкъийн хьашташ дохкар санна мара кхыча тайпара лархІа йиш йолаш дац. Кхыметтел еррига Синай Египтага юхаяхчийтача а (хІанз укх сахьате цун территорех кхо дакъа дича ши дакъа юхакхаьчад цуга) цу ахгІайрен тІара Египта бокъонаш чІоагІа хургьяц. ГІулакх иншта латт аьлча из латт «машара» договора положенешна практически Синайна йизза демилитаризаци е лерхІилга хьахьокхаш хиларах — Египта цига леладе йиш яц геттара кІезига бІунаш мара, хІаьта оборона гІулакха из кІезига да. ТІема-стратегически совленаш чІоагІа йоккхий йолча Тель-Авиво моллагІча хана ший тІахьожама кІалйоалае тарлу Синай.

Иштта, ма дарра аьлча, Израило юхаеннача кьаналт хиллал йолча Синаерча гІомарах колониальни хьалашка денз ца хиннача тайпара ший суверенитета сий лохдаьд Каиро, империализма, сионизма, реакце агрессивни уйлаш кхоачашъяра йола плацдарм шоай мехках сейта бокъо еннай, Іарбий хьашташ, эггара хьалха палестински халкъа дараш, дехкад.

Цудухьа тамаш яц Каирои Тель-Авивои «вошал» тассаро дерригача дунен тІара нах эгІазбигар. Египта хІанзарча истора «Іаьржа оагІонаш» аьннад АРЕ Къаман-прогрессивни парте цу отношенеш «тоаярах». Израилен Египтан барт, белгалдаьккхад цуй заявлене тІа. Малхбузенна эшаш ба Гаргарча Малхбоалера мехкдаьтта дІаувзаран регион империалистически доаш кІала лоаттаяран ООН-а Іарбий мехкий Лига вокало Г. Максуда Вашингтоне пресс-конференце белгалдаьккхад цу Іарбий юкъарча организаце из египетско-арабски отношенеш «тоаяр» юридически шийса лархІац аьнна.

Кэмп-дэвидски барт кхоачашбе гІертилга чІоагІа харцахьа лаьрхІад укх деношка КПСС ЦК Политбюро члена, Советски Союза кхыча мехкашцарча гІулакхий министра А. А. Громыкос САР-е визит яьча хана кепатеха арахьаккхача цхьана яьча советско-сирийски коммюнике тІа. СССР-он САР-он белгалдаьккхад израильско-египетски отношенеш хьакъехьа Израиль ше дІачулийцача Іарбий территорешта оккупаци еш йолча, Палестина Іарбий халкъа законагІа йола бокъонаш кхоачаш ца ейта из гІертача хьалашка египетски кулгалхоша леладер дерригача Іарбий мехкийн халкъийн овлангара хьашташ кхоачашдарца вІалла тарлуш доацаш хилар.

КЪАХЬЕГАМХОЙ БОКЪОНАШ ЛОРАЯРА

Къахьегама Массане юкъарча конфедераце (ВКТ) тІахьехамах Франце укх деношка дІахьош да правительства налоговой политикана духьаларча халкъа юкъарча къовсама кІира. Укх шерарча бюджета тІа белгалъяь паччахьалкхен юкъарен моттигерен налогаш, йоах ВКТ конфедеральни бюро заявлене тІа. Французски къахьегамхой вахара хьал дІахо эшадарга дуташ я, цунах пайда боел алхха йоккхача капитала.

Кхо шу хьалха Французски правительства дІакхайкаь хиннача «гІожача экономика политико» къахьегамхой вахара хьал дІахо толхадарга кхоачашдаьд гІулакх. Налогаш теларий инсаццара «экономи» яхаш баьхан а доакхаш хІара шера хьайоахаш йола миллиардаш францаш тІехьатетта йиш йоаца социальни гІулакхаш кхоачашдарга (къоаношта новкъостал дарв, пенсеш тІатохаре, н. кх. дІ.) ца а йоккхиташ буржуазе хьашташ кхоачашдара йолча экономически программашта финансированин ярга дІаухийт.

Цунца дувзаденна французски кепайоазон обозревателаша белгалдоах, мехка экономика хьал дукхача хана денз экономика лаьгІъяларца, баьхазали ахча дайдалари дІахо дегІадарца белгала йолаш я яхаш. «Франце, — ладу «Юманите» яхача газето, — 1929 шера хинначул кхы а кІоаргагІа кризис я». Кепайоазон данеша хьахьокхачох Франце экономика хІанз 1974 шера хиначул боарам тІа латт. Юкъера лаьрхІача 20 процент цун производственни мощносташ сайца латт, пайда эцаш яц. ХІара бетта дІакъувл ээар совгІа эІамиген юкъерен предприятеш. «Совбаьннача мяхьа» дукхал мехка 1.800 ээар сагага кхаьчай. Нака эшача товарий мехкаш дІадахача шера 13 процент лакхденнад. Транспортага, почтага, телеграфага, телефонага дІадодар 17,4 процент тІакхийттад. 15 процент тІакхийттад баракъий мехкаш, «Юкъерча рынка» аграрни политикен ЕЭС гІолларча Франце партнерашта юкъера конкуренци чІоагІа ярълара бахьан долаш хІара шера дохаш хІалакъхул 120 ээар гаргга ахархой боахамаш.

Селла чІоагІа телха Франце экономика хьал Іатть эггара хьалха цун къахьегамхошта. Цунна тІатоха йоагІа йоккхача капитала хьашташта лаьрхІа оттаяьча экономически программашта кхы тІа ахча дІахьожадара довл ду гІозараша дІаяха гІерта налогаш.

Правительства налоговой политикане духьаларча къовсама кІирагІа митингаш, собранеш хул, петицешта кІал кулгаш ладераш гулбу. Къахьегама Массане юкъарча конфедераца къахьегамхой хьашташ лорадара кхыйола мероприятеш а чакхъйоах. ВКТ мугІараш чІоагІдаре йола къаман юкъара кампани чакхъяккха лерхІ февраль бетта. Алапеш тІатохара, балха кІира лоацдайтара, берригнешта хьабе болх хилийтара, хІаьта иштта профсоюзни бокъонаш лорайтара хьакъехьара дІадехараш хьаллоацаш къовсам боаржабе а лаьрхІад.

С. ФРОЛКИН,
К. ДУДАРЕВ,
О. ШИРОКОВ.
(ТАСС).

НАЬХА САМУКЪАДОАККХАШ

Вай республикерча масса йолча районашка санна, Назрановски районе а ба ашарашца, иллешца айхха бувзам болаш, халкъа музыкальни культура лакхъеча дакъа лоацаш бола хагий нахи мехкарийи.

Дуккхача хана дена ший вахар художественни самодеятельностаца дийзи ва самодеятельни артист Медов Мустафа. Цо оала иллеш хиланза, цун хозача аьзага ла ца дувгӀаш нагахьа сага хургвац Назрановски районе, республика кхыча юрташка, городашка. Мустафай оаз ек радио чу а телевидене а гӀолла, кхашнарча станашка, фермашка, фабрикай цехашка. Цо оала иллеш чӀоагӀа дезаш, къоабалдеш тӀаьц къахьегамхоша. Уж деза кигийчарна а боккхийчарна я. Илли аьнна ца Ӏеш. Мустафас йоккхача говзалца лекх дахчан-пандар, балалайка, ловзаю тайп - тайпара интермедеш. ЧӀоагӀа самукъа, беламе ловзаю цо шӀий зӀамига ролеш. ЛадувгӀараш тешабеш, бакъ сурт оттаду цо хӀана а вайна юкъе нийслуш болча мужхаргий, оӀекулинтий.

Дукха оагӀош йолча шӀий талантаца наьха самукъадоакхиш хьаьоагӀа Медов Мустафас шӀий кхоллемах лаьца дувцилга дехеш оаха даьча хаттара жоп а луш, аьлар:

— Хоаш ма хиллара, аллейоккха моттиг дӀалоац адамий вахаре. Дика-во деза тешшаме новкъост а хилле дӀаотт иа. Са вахаре а йоккха моттиг дӀалоац цо. Иллеца аз гаргало тессай бера хана деиз. Бакъда, халкъа иаля аза тӀехьаргӀа волавелар со. Из дар 1967 шера. ШӀий халкъа уйланца, цун гӀулакхашца ваха веза аьнна хет сона хӀара саг.

Бакълув Мустафа. ШӀий халкъ дезаш а цун вахаре хьашташ теркалдеш а из веце, цунга шӀий илли дег тӀара оалалургдац, цун иллеш дукха а декаргдац.

Мустафайна хов дукхача къамий ашараш, иллеш, моттигерча композиторий музыка, хӀаьта эгара дукхагӀа цунна езараш. кӀозргагӀа цунна йовзараш халкъа ашараш я. Царцарча безамо лакхью цун шӀи говзал а.

Массане а езаш тӀаьц Медова дӀалоиха халкъа ашараш, цо дӀаоалаш дола «Нана», «Лийг», «Дай-мохк», «Дагаухар сона», иштта кхыдола иллеш.

Мустафай искусствера толамаш белгалдоахаш 1973 шера Нохч - ГӀалгӀай АССР культура заслуженни балхахо яха сийлахьа цӀи енлай цунна. Бокка кхаъ а хиина тӀаиӀцар из хоам Мустафас а цун новкъосташа а. Цу совгӀато дӀахо йодача хана болх кхы а дикагӀа бара се деккарйила велга кхетадир аз, яхаш дувц цо. ТӀайоагӀача хана со дага ва наха хозахета иллеш дӀаха, сай репертуар кердача произведенешца шерье, йоах Мустафас.

ХӀапа Медов Мустафа Пхьилехъонгий - Юртарча культура Цӏен болхло ва. ШӀий балха тӀа дикка говзал ӀоальЧа цо хе а хоаш цӀахьу кагярхой художественни самодеятельноста юкъеоара болх, чахйоах тайп-тайпара тематически сайренаш, дӀа вӀаштӀехьдоакх юртахой садоӀацэ.

Т. АХМАДОВА.

ТӀЕХХЬАРА ГӀА МАРА БИСАБАЦ

Юкъ тӀара болабенна, шоай гӀулакхашта раьза болаш ба Л. Н. Толстоя цӀерагӀча Нохч - ГӀалгӀай паччахьалкхен университета филологически факультета гӀалгӀай группа 5-ча курса студенташ. Цар дӀаснийа тӀеххьара экзаменаш. Группа староста йолча Гандалоева Амината йоах:

— КӀоарга знанеш енний тхона университето. Деррига пхи шу дешара тӀехьабуса студенташ боацаш чакхдаьккхар оаха, хӀана аьлча вӀаши эшшача гӀо-новкъостал деш, барт тайна группа я тха яр. Дика хет тахан тхоах хӀарабар сррига экзаменаш дӀасна а аьнна, хержача профессега бодачи чакъаргӀа тӀеххьара гӀа баккха кийча волаш.

Цун къамаьл хьал а лоацаш, тӀехдика дешаш йолча студенткас Арапханова Розас йоах:

— Сагота хет университетацара къаста деза ха гаргагӀерта. Дале а, оахош укхаза лаьккха ха зехьа йина ца хиларо сатеду. Кховва деррига а довза, массадолчоа духтӀадовло гӀертача дешархошта хьалхашка дӀаоттача царна довзийта хӀамиш долаш нийчдаьд тхо вуйо.

Дукха хе ялалекъа университете дийша боалаш латтараш республика районашкарча школашка практике дӀабаха беаш ба. Цига цар дӀачӀоагӀдергда шоаш Ӏомадаьр, шоашта хьехархочун балхах хоаш дар. Цул тӀехьагӀа аьхки тӀеххьара гӀа бакъкхача — паччахьалкхен экзаменаш дӀаелча — республика школашка кховчарба масса оагӀорахьара балха кийчбенна бола къона хьехархой.

К. МАРЗИЕВ,
тха штате воаца корр.

Вай мехка дика бовзаш ба Гельмгольца цӀерагӀча бӀаргий лазарий Ӏалма - тохкама института специалистий лорийи. Лабораторешта помещенеш ца тоъаш яр институт, тоъацар иштта бахача наха юкъе консультационни болх бира йола помещенеш е.

Столица Бауманска хоржамий округерча харжерхой наказаш кхоачаш а деш московски гӀишлонхоша къаьнача здаиена юххе хьалъаьй керда нйсазэа вӀештӀара яь корпус. Цу чу дӀанийсъаьй берий консультативно - поликлинически отделени, боккхагӀбарий консультаци, ультразвуковой терапен диагностикан кабинеташ, бӀарга сана коррекци ю отдел, биохимически лаборатори, виварий. Кабинеташка оттаьй хӀанзара медицински техника, лазераш, ультразвуковой арийбраш. Дарба дайта ухача бӀаьш болча наха квалифицированни новкъостал ду.

СУРТА ТӀА: гаьнара хӀама туш доаача бераштa профилактически дарба деш йоал Гельмгольца цӀерагӀча института кердача корпусерчу ортоптика кабинете медсестра М. Соколова.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СССР 50 шу дизара цӀерагӀча Грознерча химически завода «Заря» яхача профилакторе дика йовзаш я медсестра Назаренко Татьяна. Цига салоӀаш а шоай могашал тоаеш а бола нах массаза а раьза ба цунна. Из да Татьяна шӀий болх дика хоаш, нахаца Ӏимерза йолаш, цар хьашташ цо лерттӀа а ханнахьа а кхоачашдеш хилар.

СУРТА ТӀА: Назаренко Татьяна.

С. ХУГАЕВА сурт.

Книжкай дунен тӀа

Шоаттен кӀирани деношка дукха нах хул укх йоккха йоацача библиотеке — Грознерча городской центральни библиотека № 11 йолча филиале. Книжкаш дешаш ши эзар гаргга саг ва укхаза дӀаязвенна. ХӀаранена, цун ханага, образованета, специальностага хьежжа книжка лаха новкъостал ду укхаза болх беш йолча Галина Фоминична Петровасн филиала заведующе Нина Ивановна Поповасн.

Бераштен, даьшта-юаноштен, хьехархоштен дешархой профориентацех лаьца кийчбаь ба «БӀаь иикъ—царех цаӀ хьа ба» яха цхьа са. «ГӀалайи легендайи мохк» аьнна я Нохч-ГӀалгӀайче ювцаш йола отдел. «Ленини бераши» аьнна ба сийлахь-воккхача баьчча В. И. Ленина хетаба бола кхы цхьаькха са. Даьхен боккхача наькъа этапаш аьнца Л. И. Брежнева «ЗӀамига латта», «Юхадийлдалар», «Целина», яхача книжкай выставках. Я укхаза «Керда арадаьнараш» яха отдел а.

Библиотекарашка Ӏомаду укхаза ухаш дола бераш книжкаш лораде, дехар тоеде.

— Книжкаш дешаш 2250 саг хилийта лаьрхӀад библиотека болхлоша укх шера, — йоах Галина Фоминична. Из кхоачашдергда оаха.

№ 25 йолча школерча 9—10-чеи классашкарча дешархошта Галина Фоминичнас чакхдаьккхад «Ленин мо вах а болх бе а Ӏомадер», «Алан шерашкара нах» яха дагахьара журналаш. ХӀаьта № 30, 46 йолча школай библиотекарашца цхьана цо цу школай дешархошта кийчйир Л. И. Брежнева «ЗӀамига латта», «Юхадийнидалар», «Целина» яхача книжках йола дешарий конференци.

«Фу бахьан долаш хоза а сий долаш а ва саг» яха тема массаза а дага латт иьопабарашта. Цу гӀулакха лаьрхӀа яр Г. Медынске «Сий», Г. Троепольске «КӀай Бим — Ӏаьржа лерг» яхача книжках лаьца диспуташ.

М. ГАДАЕВ.

ХЬАЛХА Я «ВАЙНАХ»

ДӀадахача шоаттен кӀиранидешка хилар «Комсомольское племя» яхача газета приз яиккара футболах йолча республикански яхьа арелӀапра тур. Шоаттдийнахьа хиина ловзараш иштта чакхдаьлар: «Монтажник» (СМУ-8) — «Локомотив» (1:1). Карабулакерча командея грузовой автотранспорта грознески производственни объединене (ГТО ГАТ) командии (1:7). КӀирандийнахьа лайзар «Нефтяник» — ЧИГУ (3:0). Бокхьалдар аьлча уж командаш шоайла счет 0:0 йолаш лойзаьр, цхьабакъда, цхи ловзари дисквалификаци яь футболист Абдулханов цу ловзаре дакъа лоацаш хилар бахьан долаш, цу яхьа положене яхача бесса университета команда счет 0:3 йолаш иӀшарг лаьрхӀай. Цу дийнахьа ловсий хиина кхыча командашта юкъе укх тайпара чакхдаьлар вож ловзараш а: СДЮШОР — «Вайнах» (0:3), «Терски» ДЮСШ — «Красный молот» завода команда (0:1).

Цу яхье кхо тур чакхъьйча 6 очко а йолаш хьалхара моттиг «Вайнахага» я. шолагӀа моттиг 5 очко а йолаш «Красный молот» завода футболисташка я.

А. БЕК.

Лора хьехамаш

ЛОРАЛЕ БОТУЛИЗМАХ

ТӀеххьарча шерашка наха кхетхаста хул ботулизм яха лазар. Из хилара бахьан да дукхагӀча даьнъе цӀагӀа кийчъаьча консервай продукташ яр. Иштта укх шера январь бетта кхаьннахьа нийсъеннай из лазар хиина моттигаш.

ЦӀагӀа кийчъаь консерваш дукхагӀча даьнъе Ӏан замалахь ють. Цудухьа чӀоагӀа лоархӀаме да ботулизм миштa хьахул а из ца хилийтара фу де деза а хар.

Ботулизм халагӀа лазар дарех да, хӀаьта из кхиийтта саг вала я тарлу, нагахьа санна ханнахьа цунна дарба ца дича. Лазара белгалонаш гучайоал хӀама йиачул тӀехьагӀа 8—12 сахьат даьлча, хӀаьта цхьайолча хана 2 сахьат мара ца даьлча а.

Эттара хьалхара лазара белгалонаш: Ӏеттаде дог доагӀаш, Ӏеттадеш, деррига дегӀ лазаш мелдеинеи долаш, корта бӀогорa ухаш, корта лазаш, бӀарга са лаьгӀденна долаш, бӀарташка боад етташ, къург бе хала долаш хул. Цу тайпара белгалонаш гучаялча сихха лор веха веза.

ТӀеххьарча шерашка цӀагӀа дукха кийчъю баьцадаярий, сомий, комарий, грибай консерваш, бакъда дукхагӀча хана йоагӀаш йола санитарно-технологически бокъонаш телхаеш кийчъю. Уж ррига продукташ хоза чам болаш я, бакъда наькха уназцӀенонна чӀоагӀа кхераме хул, ботулизм яха лазар хулийт.

Ботулинически палочкаш тӀоадал йолча, йоагӀаш йола температура, питательни веществаш йолча, кислород доацача нийсъелча царех вегетативни клетка хул, хӀаьта цунах чӀоагӀа дола ботулинически доххаж хьахул, кӀеж лыккхийтача дӀа а доалаш.

Цу тайпара доххаж хьахуа продукташ цӀена йиля йоалаш хилча, кхоачам хилла чхьагӀара къанз е лимонни кислота теха ца хилча.

Консерваш лелае еа 10 градусал лакхагӀа йоацаш температура йолча енъача моттигашка. Дукхха консервай запасаш ца йита дикагӀа да, массехк шера уж лоаттас езаргӀоацаш. Сейса кеп тӀаенача баиначура консерваш яа мегаргъаш, уж консерваш заводе кийчъаь яле а.

ЦӀагӀа кийчъаь консерваш хьаистаехьа баллонаш хий чудеттача аьча оттаь ктт минота яхехкийта еза, хӀаьта цул тӀехьагӀа шел а яь шийлача моттиге дӀаотта е а ма хулла сихагӀа йиа яха а еза. Нагахьа санна цӀен-кика продукташ дика цӀенъаь хиннац аьнна хеташ, хӀаьта дӀаоттаь латтача хана ашаш доала хьалаш хиинадац аьнна хеташ яле, уж консерваш вӀалла яа мегаргъац, уж дӀакхоса еза.

ЦӀагӀа кийчъаь грибай, хьоика, баьций консерваш дӀаяха еза, хӀана аьлча тӀеххьарча хана цу консерваша чӀоагӀа кхераме лазараш ду нахa.

Продуктех консерваш кийчъяра бокъонаш нийса лелаеш хилча ботулизм яхар санна дола кхераме лазар ца хила тарлу. Уж бокъонаш ца йовзаш, консерваш мишта лелае еза ца хоаш болча наха консерваш вӀалла кийч ца йича бакъахьа я.

В. БЕЗНОСЮК,
Нохч - ГӀалгӀай республикански санэпидстанце кхачан гигиена отделе заведующи.

«ГАРАЖ»

КЕРДА КИНОФИЛЬМ

Экрана тӀа гуш бола къовсам зрительни зале кинога хьежаш батӀарашка балар кхераш бац «Гараж» яхача фильма автораш. Къаьметтел из иштта хилча бакъахьа а хет царна. ХӀана аьлча из керда кинофильм хӀама бебашха ца хетарца, из бахьан долаш хӀанз а дукха зуламаш хулаш долчунца къовсамлоаттабеш доландаь.

Лоацца аьлча, хастта гургья шоана хьакъале, майра, белаше, бакъда эггара хьалха Ӏоттар еш, хӀамаш бегдоахаш белише йола бокъонца сатирически комеди.

Сценаре автораш: **Брагинский Эмиль Рязанов Эльдар.**

Режиссер - постановщик: **Рязанов Эльдар.**

Фильм арахийцар **«Мосфильм»** киностуди я.

ЧЕЧИНГКИНОПРОКАТ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — ӀуйранаРа гимнастика.
9.05 — Музыкальни программа.
9.20 — Алешин. Малой Бронне ра Московски драматически театра «Нагахь санна...» яха фильм-спектакль. Инстеньча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Собарегӏеи ГаьнарЧа Малхбоален гӀолла». Кинопрограмма.
16.00 — Катаса. «Цхьаь цхьа парус кӀел».
16.30 — «Исторе оагӀонаш».
17.00 — Къилбаседа - ХӀирий АССР халкъа ваханий «Алан» яхача Паччахьалкхен ансамбла концерт.
18.30 — «Стихаш—бераштa».
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Ӏилман кхиар».
19.30 — Кхеп-дзвиаель договора реакциония чулоацамах лаьцабола документальни фильм.
19.55 — «Бердаш» яха телевизионни дакъасерийни художественни фильм, 5-гӀа серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Театр а ха а». Чеховна «ВӀашагӀахетар». Инстеньча — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Дай-мохкий, шоана!».
8.40; 9.40 — Советски паччахьалкхен бокъонийн дардаш. 8-гӀа класс.
9.10 — ПТУ дешархошта. Эрсий мотт.
10.10; 14.15 — Французски мотт.
10.40 — Физика. 6-гӀа класс.
11.10; 11.40 — ПТУ дешархошта. Горький. «Хиия буҳе».
12.10 — Студенташта - заочникашта. Лакхера математика. 1-гӀа курс.
13.25 — Философи. «Материализмаи эмпириокритицизмаи» яхача балха тӀа марксистски философи Ленина дегӀайоалаар.
14.15; 17.30 — Подготовительни отделенеи ладувгӀархошта. Эрсий мотт.
15.15 — Фурманов. «Чапаев».
16.05 — «Автоспецоборудование» яхача завода болхлоша Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутатаца, халкъа поэтессаца Ахматовица вӀашагӀакхетар. Инстеньча — документальни фильм.
17.00 — Ашараш. 6-гӀа класс. Бородина творчество.
17.30 — Подготовительни отделеней ладувгӀархошта. Эрсий мотт.
18.05 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.20 — «Литературни вӀашагӀакхетар» (гӀалгӀай меттала).
18.45 — «БӀаьстанта ерриге кхочо ее». Юртабоахама обозрени.
19.00 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
19.20 — «Унакхцӏенон тьал». Ӏилма-популярни фильм.
19.30 — КӀалатохарах латара дунен хьахкашта юкъера матч. СССР вӀашагӀтеха команда — США вӀашагӀтеха команда. Тамкхетера передача.
20.00 — «Бийса дикъаьла хийла шун, берашІ».
20.35 — Московски паччахьалкхен филармоне Академически симфонически оркестра концерт.
21.40 — «Йоачанаш йола хьадиэ» яха телевизионни художественни фильм.

6 ФЕВРАЛЬ

I ПРОГРАММА

9.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Кагирпой творчество».
9.35 — «Бердаш» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. ПхелагӀа серн.
10.40 — «Киноникъйара клуб». Инстеньча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Документальни фильмай программа.
16.05 — «Шахматни школа».
16.35 — «Шоаш йола моттиг хьайовлийта, зурманашІ».
17.05 — Фильм-концерт.
17.35 — А. Н. Островске хахоф. Хьалхара передача.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — Советски халкъ концерт.
19.20 — «Сахи законн».
19.50 — «Бердаш» яхача телевизионни дукхасерийни художественни фильма премьера. ЯххагӀа серн.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Халкъараш» ду РСФСР заслуженни артистка Семенкаяхача фильма - концерта премьера. Инстеньча — «Тахан дунен тӀа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программа.
8.10 — «Вай сомий беш».
8.40; 9.40 — Истори. 4-гӀа класс.
9.10 — Тувим. Лирика.
10.10; 14.55 — Немецки мотт.
10.40; 11.40 — Истори. 8-гӀа класс.
11.10 — Композиторий творчествонара халкъа иллеш.
12.10 — Студенташта - заочникашта. Инженерни графика. 1-гӀа курс.
13.25 — Политически экономи.
14.15 — Подготовительни отделеней ладувгӀархошта. Физика.
15.15 — Спортивни класс.
16.00 — «Сийлахь - боккхача Дай-мехках» яха киноэпопеи. «Малх боалехьа дӀа» яха 5-гӀа фильм.
16.50 — Экран — хьехархой. Природоведени. 2-гӀа класс.
17.35 — Документальни фильм.
18.45 — «ХьайбанаЙ Ӏа доаккхиларта миштa дӀадода?». Рейд (гӀалгӀай меттала).
19.00 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
19.30 — «КӀайласгӀара типографи дӀаннар» яха документальни фильм. Нохч-ГӀалгӀай телевидени.
19.50 — Киножурнал.
20.00 — «Бийса дикъаьла, хийла шун, берашІ».
20.35 — Центральни телевиденеи Еррисоюзни радион йоккхача симфонически оркестре концерт.
21.40 — «Бериигах а шун даттагӀех а йола балладаш» яха художественни фильм.

РАДИО

5 ФЕВРАЛЬ

6.40 — «Юртара Ӏуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетин обзор.
7.25 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — «Массово - политически балха — центр-клуб. Беседа (гӀалгӀай меттала).
8.05 — Хоамаш.
8.30 — Кхы цӀаькха а кагийча гӀулакхех лаьца (нохчий меттала).
8.45 — Депутаташка болча кандидатах дола дувцараш. Лор Мусаев нохчий меттала).
9.15 — «Тхога кхаду» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замакхо» (гӀалгӀай меттала).
15.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
15.01 — Берий хьалхехьа боккхий бараштa. Дезала духовни вахар (эрсий меттала).
15.15 — «Хьалхалаттача хьайбаш лелаерашта». Концерт (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).

Хаоттам

Тахан республикие гӀоллен Грознен кӀезиг - дукха моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш, Ӏуйрийна доже а доалаш, ша биала йолаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 1—6, Грозне 3—5 градус йоалад йолаш хилен тарлу.

Кхоаьа хувцалуш моркха а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка доже а доаллаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 3—8 градус шелали дийнахьа 0—5 градус, хӀаьта къулбехьен районашка 5—10 градус йовхали йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Халкъа боахаме законаш телхадергдоацаш

Экономикана кулгалделга дегӀадоаладеш, боахамаша шоай мукъагӀа доал делга лакхдеш, хозрасчет чӀоагӀъеш укх тӀеххьарча массехк шера боахамий гӀулакхаш чӀоагӀдара, халкъа боахама дешаш къестадечара правови средствай дакъа лакхдара тӀаерзаь йола решенеш тӀаийцай Коммунистически партен Советски правительствеи.

Тахан халкъа боахама кулгалдара экономически методаш кӀоаргагӀа, хозрасчета принципаш шерагӀа юкъеккъача хана правови болх лерттӀа дӀаоттабелга хиланза дергдоаца хӀама а хиине дӀаоттад. Тахан котвоал правови служба бӀаькийча торонех хьаькъалца пайда эцаш вола кулгалхо.

Республика министерствай ведомствай системе кӀезига ли производственни гӀулакхашка правовая служба хьаькъалца юкъенхахьарах дукхагӀа пайда эцаши продукие дикал лакхъеши йоаа къахьегама коллективаш.

Грознески машинашъеча «Красный молот», «Автоспецоборудование» заводий, «Грознефть» объединене, «Главнефтеснаб» управлене, кхы дукхача предприятей юрисконсульташа, предприятей кхыча служебашта нийсса шоай моттигаш хьа а лийна, производственни вахара деррига гӀулакхаш тӀа бокъонца вӀаший лоаттаю. Цар лаьрххӀа тӀахьожам лоаттабу договораш кхочашдара гӀулакха. Производства болх тоабара, арахецача продукие дикал лакхъяра новкъостал ду цу гӀулакхаша.

Цунна цхьаьна кхочамбоараш а да правови служба балхаца, паччахьалкхени планови дисциплина чӀоагӀъяра, рузкъане доал иа дарца къовсам лоаттабара кӀезига пайда эц правови средствах.

Сунженски района юрта боахама управлене боахамашта юкъерча юридически группо планал совгӀа ехача юрта боахама продуктех расчет миштa лъй а хьежа, уж нийъча заготовкаш еча организацешкара тӀадиса 51,5 эзар сом хьадаьккхад. ХӀаьта цу гӀулакха цхьаккха хӀама даьдац лоалляхарча Назрановски боахамий юрисконсульташа.

Юридически служба пайдаегӀа хилийтара, социалистически доалахье лоаяра бокха лоархӀам болаш да къоалаш делга, рузкъа ца тоъалга хурсдоацаш болх вӀаштӀехьбаккхар. МоллагӀа рузкъа ца тоъарах е продукцеш талхийтарах йола материалаш шоашка хьаихачарга хьежаш Ӏохайша а ца багӀаш, кулгалхошца дагара а болаш, бухгалтерски отчеташна, инвентаризацей экташка, предприятей, боахамий финансово-боахама гӀулакхий комплексни ревизей материалашка хьежа декхарийла ба юрисконсульташ. ТӀаккха социалистически доалахье лораяра хьал довзаш, къоал ца дайтара е рузкъа ца тоъалга дӀадаккхара шоай де дезар хоаш, кормативни питаша ма лххара товарашта доал дайта вӀаштӀехьдоалаш хургба уж.

1978 шера «Назрановский» совхоза болхлошта Цороевна, кхычарна кора дӀадеиладар совхоза доахан эаа аьнна дукхха ахча. ХӀаьта 1979 шера 1 апрелага е дозхан а, е ахча а хьакхъычадацар совхозага. Цу ахчах тӀама хоаш бацар боахамашта юкъерча юридически группера юристаш, кийчъъьиар ца ахча царгара хьадаккхара йола материалаш. Иштта хӀама хацар 1978 шера алане авансана лаьрхӀа наха дӀадеинача 11 эзар сомах а. Алапена лаьрхӀа дӀадеина 8 эзар сом декхар тӀалаттам ба совхоза штате боацо механизатораш. Юха хьачулуш дац аз ахча.

Цхьайолча объединеней, предприятей, организацей кулгалхоша боаттӀача тайнара лоархӀам бац юридически служба, хилийтац цар балха эша хӀамаш, телаш транспорт. Социалистически рузкъана доал дара, боахамашкен къахьегама гӀулакхашкея социалистически законаш нийса леладара лоаттабеча къовсаме кӀезига пайда эц правови средствех.

Транспорт ца хиларах вӀаши гаьна ухача боахамашка инй балха гӀулакхаш лерттӀа кхоачашде вӀаштӀехьаалац юрисконсульта. Юридически служба болхлошта транспорт телац «Скотопром» объединене, «Плодопром», «Птицепром» трестий. Назрановски района юрта боахама управлене, кхыча моттигашкарча кулгалхоша. Из бахьан долаш сихха къестадац цхьадола лоархӀаме дешаш.

Шоаш прокурора бокъонаш йола контролераш а боацаш, предприятей кулгалхой гӀоичаш болга дӀахьалха даха дезаш ба цхьабола юрисконсульташ. Масала, Грознески нога гӀирс беча фабрика юрисконсульта «арахецача нога гӀирса дикал лакхъярах» № 139 йола приказ 1979 шера 6 июне кийч а даь кулг лозаьд. Цу приказах цехий, отделий, кулгалхой, кертерча технолога, товаровеций, инженерий, мастерий — 18 сага кхоалагӀа дакъа алапи кӀалсоадаьд, цхьаккха енна объяснени а йоацаш. Цо чӀоагӀа толхаьй РСФСР КЗОТ 122 статья, балхахой бокъо.

СССР Конституце хӀама сат декхарийла ву социалистически доалахье лорае, алсамъяккха. Халкъа боахаме къоалаш дарца, рузкъане во доал дарца, цахаддаш къовсам лоаттабе декхарийла ба юридически служба болхлой. ХӀаьта социалистически доалахьенна тӀаихувда мегаргдоацилга дӀахоиташ дукха хӀамаш карагӀдаьннад предприятешкарча юрисконсульташта.

Правови балха лоархӀаме моттиг дӀалоаца да къахьегама гӀулакхашка социалистически законаш доаттӀача тайнара нийса леладелга. Цхьабакъда, тохкама материалаша хьахьокхача тайпара цхьайолча предприятешкарча, организацешкарча, учрежденешкарча юрисконсультий иштта шоай болх тоабе вӀаштӀехьдаьннадац. Законах правови чулоацам бола цхьаккха документ арадала йиш яц юрисконсульта кулг ца аздеш. Из гӀулакх закона яхача тайпара ца леладар бахьан долаш къахьегама законаш телхадеш кӀезига приказаш, распоряженеш арайовлад боахамашка.

Л. СТОЯНОВА,
Нохч-ГӀалгӀай АССР юстице министерства йоккхагӀйола консультант.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместитела — 9-24-03 бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92, Телефоны: редактора 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем—9-24-07; корректорской—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка